

Ilmub korra nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50. (Sõjaministeeriumi majas).	„Sõdur“ nädala väljaanne	
Avatud kella 8—15.	Aastas Mk. 500	$\frac{1}{1}$ lehekülge Mk 3600
Telefon 1-63 (Sõjaväe keskaamast).	Poolesaastas „ 250	$\frac{1}{2}$ „ „ 1800
	Veerandaastas „ 125	$\frac{1}{4}$ „ „ 900
	„Sõdur“ ja „Sõjateadlane“	$\frac{1}{8}$ „ „ 450
	Aastas Mk. 600	$\frac{1}{16}$ „ „ 250
	Poolesaastas „ 300	
	Veerandaastas „ 150	

№ 6.

Laupäeval, 14. veebruaril 1925.

VII aastakäik.

S I S U:

A. R.: Rahvas terveks ida hädaohu vastu! — A. K.: Kas ohvitseride palkade suurendamine või vähendamine. — K. U.: Poola sõjaministri kindral Sikorski kõne seimi sõjaväelises komisjonis sõjaväe kõrgema juhatusorganisatsiooni seadluse eelnõu kohta. — R. Masing: Lemsalu—Roopa—Võnnu—Ronneburi lahingud. (Lõpp). — Vabaduse Risti kavalerid: noorem-leitnant Romann Kuul ja lipnik Hans Kruus. — Sõjaväe ametnikkude küsimuse ümber. — Kaitseväe allohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu arvustused. — Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest — E. M—s.: Leitnant Julius Kuperjanovi mälestuseks. — Ametlikud teated. — Keelnurk. — Küsimused ja kostused. — Kirjavastused. — Malenurk

Vabadusristi kangelased.

Leitnant Julius Kuperjanov.

2. veebr. s. a. möödus 6 aastat tema surmapäevast.

Rahvas terveks*) ida hädaohu vastu!

(„Soumen sotilas“ Nr. 3 — 1925 a.)

Käesoleval artiklil ei ole eesmärki valgustada üldmõistetud küsimust küll põhjalikult. See nõuaks laialdast uurimist, mis ulataks rahva iseloomu, ajaloo ja olevate olude moraalse ning majanduslise arvustamiseni ja selgitamiseni ning kujuneks lõpuks poliitiliseks väiteks. Käesoleva lühida artikli ülesanne on puudutada üht poolt neis põhiaateis, millel on käesoleva küsimuse kohta põhipanev tähtsus. Kui kõne on rahvast, kui tervikust ida hädaohu vastu, siis osutub see rahva kaitseküsimuse otsustamisele. Ja ühise rahvaasjana on kaitseküsimus veel otsustamata. Nõnda nimetatud kodanisel poolel valitseb küll võrdlemisi üksmeel, kuid sellest asja seisukorrast on veel pikk samm sinna, kuhu tuleb püüda: kogu rahva kõikumata veendumiseni kaitseküsimuse määratust tähtsusest, veendumiseni, mida igalpool tõstetakse kõrgemale parteilistest riidudest ja mida parteiliste püüete mangukanniks ei tehta.

Kaitseküsimusel ja kaitsetahtel on arusaadavalt ka oma majandusline pool. Sellega ei mõeldaks siin majanduslikult kaitse valmisolekut, vaid seda mõju, mis majanduslikel heakorral kaitsetahte peale on, kuna see kaitsevõime suhtes tähtsa tegurina esineb. On valitsemas arvamine, nagu oleks peaaegu lootusetu oodata toetust maa kaitsele neist töölisringkondest, kes võideldes majandusliste raskustega kaotavad tahte võitluseks võimaliku välisvaenlase vastu, kuna neil omalt poolt midagi kaitsta ei ole. See oletus, mis vahest siin-seal vilgatab, laiendatakse kõikide pahempoolsete parteide kohta puutuvaks ja omab järgmise kuju: enne majanduslikud uuendused, parandused ja muud muutused, siis alles võib oodata teistsugust suhet pahempoolsete poolt kaitseküsimuse asjas. Selle käsituse järele ei jätku üksi sellest, et rahva hulgas katsutakse äratada rahvuslist omaväärtuse tunnet, ja et laialistele hulkadele katsutakse selgeks teha isamaa kardetavat seisukorda ning iseseisvust ähvardavat hädaohtu. „Soome Sõdur“ ei taha majanduspoliitiliste ja parteipoliitiliste küsimuste kohta omalt poolt seda või teist sõnada, kuid loeb omaks kohuseks seisukohta võtta, nõnda ütelda — asja moraalse külje kohta. „Soome Sõdur“ tahab teatud suhtes „vanaaegne“ olla ja tõsta kõrgemale paigale vana „uhkusasja“: au, vana Soome autunde ja isamaa armastuse, mille järele isamaa kaitsmine ühtlaselt austav kohustus on, vaatamata selle peale, kas seda kohustust täitma asub isik madalast saama urtsikust,

või kõrgeharjalisest mõisa hoonest. On üleliigne, ütleksime — alandav, näidata ainult majandusliste olude peale siis, kui küsimuses nii suur asi on. „Soome Sõdur“ ei taha aga sellega sugugi vastuseista neile abinõudele, mille ülesanneteks vähevaraliste igakülgne aitamine paremasse majanduslisse seisukorda — need asjad seisavad väljaspool lehe ülesannet — vaid mõttes on ainult öelda, et tehtagu majanduslikel alal ükskõik missugusi muudatusi, kuid kõrgemal neist peab ikkagi püsima moraalne nõue — ohverdada ennast isamaa eest, mis jääb püsima, olude vaheldustest rippumata.

Kuna meil nüüd seisukord niisugune on ja meie seda parandada katsume laiemate rahva kihtide maakaitse tõmbamisega, siis ei või ega tohi seda kaasatõmbamist teostada mitte niiviisi, et selle läbi maa kaitsevalmis olek ja kaitsevõime nõrgeneks. See oleks kerge-meelsus, andeksandmatu ja autu tegu juba sellepärast, et saatuse kõva löök võib meie pihta sattuda just sel olukorral, ning tulevad põlved saaksid siis kandma isade suurt eksi- miste ja pattude tagajärge. Poolehoidu ei või „osta“ hinnaga, mille andmine kujuneks peaeesmärgile vastukäivaks. Sellel asjaolul on meil eraldi omaette tähendus. Kaitse liit on teatud poole silmis meile komistuskiviks. Ja kuigi ka pahem pool „rõõmustaval viisil maa- kaitse küsimuses oma ärkamist avaldab selleks puhuks kui vaenlane sisse peaks tungima, siis on see ärkamine senini sedavõrd pealiskaudne, et juba niisuguse tähtsa kaitseküsimuse kohta, nagu seda kaitse liidu organisatsioon on, seal pool vastuseisvale ja pealetungivale seisuko- hale on asutud. Selles siis ikkagi satutakse vastamisi, kusjuures aga üldtoodud põhjus- tel tingida ei saa. Rahva tervikuks liitumise töös tulebki peaaesjalikult just eriti sinna poole püüda, et kõigi jõududega seda õiglusest väär- ja eelarvamist, katsutakse ära kaotada, mis kaitse liidu kohta külvatud. Kaitse liidu asi tuleb rahvuslikuks teha ja ühiseks asjaks kõigile, mille õiget ja asjalikku tähendust saaks selgitatud nõnda, et sellest aru kõigis rahvakihtides saadakse. Peame ükskord sinnamaale jõudma, et sotsiaal-demokraatlike parteisse kuuluv mees ja noormees samasuguse tahtega, kui mõni „pursuigi“ astub vaba- tahtlikult maakaitsejate ridadesse, selle sügava tunde elustusel, mis rahva elutingimus on: isamaa edu ja iseseisvus enne kõiki, — kõik kui üks mees selle poolt.“

*) „Terveks“ all tuleb mõista parteiliste ilmavaadete tõttu killustunud rahva liitumust terveks.

Suvistelt õppustelt.

I diviisi kahurvägi laagris 1924 a.

Täheendus: Kahurite üleminek pontoon-sillast.

Mõni, võib olla, naeratab niisuguse aatelise tuvikese üle ja raputab pead nende väidete kohta, kuid see ei ole õige. Lootust ja kõva usku tarvitab meie rahvas. Usku ka siis, kui mitte kõik käeliigutusega ei teostu.

Rahva tervikuks liitumise töös peab samapalju ja ühevõrra tähelepanu juhtima nii sise- miste, kui välimiste asjaolude peale.

See peab tingimata inimese paremaid ja suurtsugusemaid tundeid puudutama, esile tõstma kaitseta kodu ja isamaa au, ning hoidma kõrvale kõigest sellest, mis puudutab pahu instinkte ja harjumisi inimeses, ning neid ülesärritab. Kahjuks küll on meil partei elus, ehk vähemalt seal, kus ärkamist kaitseküsimusest arusaamiseks eriti tarvis on, liiakski palju pühendatud otsekohesele kihutus- tööle. Isamaalisele valgustustööle peab ka sellel alal ülalolekut osutatama. Isamaalist valgustustööd tuleb teha omavahelise rahu ja arusaamise saavutamiseks ja kogu rahva jõu kasvamiseks: selle teostamisel tulevad unustada möödunud aegade suured eksisammud ja pettumused, unustada mõlemipoolne kibedus ja sihtida pilk ainult ettepoole, tulevikku, —

võimsa ühemeelse Soome tulevikku, kus ei ole sisemisi riidusid ja erimeelsusi, mis teatavasti iga riigi kaitsevõimet nõrgendavad ja seda ainult vaenlase kasuks.

Kuid niisuguse tuleviku olukorra loomine nõuab kõrget, nihästi poliitilist, kui ka eeti- list kultuuri ja samuti suurt poliitilist oskust, mille peale juba artikli algusel näidati. Ja nende tegurite hulgas ei ole sise- misel, moraalsel poolel sugugi vähema väärtus- line osa, kui teistel, kuigi seda tihti unusta- takse. Käesolevate ridade eesmärk ongi neid inimelu sisemisi väärtusi piiritleda, missugu- seid möödapääsemata eeltingimisena tuleb võtta rahva tervikuks liitumise töö ning tõstmises. Tuleb teritada kodanikkude au- ja kohusetunnet, tuleb tõsta endisesse ausse oma- kasupüüdmatus ja kogu rahva elu pühendada isamaa kasuks, — milles kõiges igalühel meie seast, olgu ta kodanlane, või sotsialist veel paljugi õppida on.

Selleks olgu ülesseatud tunnuslause: rah- vas saagu terveks ida hädaohu vastu — mitte ükski sõjalise, vaid ka moraalse ida hädaohu vastu.

A. R.

Kas ohvitseride palkade suurendamine või vähendamine.

Praegu on käsil ohvitseride palganormide ümbertöötamine. Aluseks selle juures on võetud ohvitseri auaste ja auastme ning selle vanuse järele on kindlaks määratud põhipalk. Kohtade järele tuleb juurde nii nimetatud lisatasu ametkoha järele. Vaatame nüüd, mida annavad need uued kavatsetavad normid noorematele ohvitseridele kuni kapteni auastmeni, kelle materiaalne seisukord kõige tungivamalt parandust nõuab. Noorem ohvitser (rühma ülem) kompanis, kui ta noorem-leitnandi auastmes, sai seni palka 6.800 mk. Uue kava järele on temal auastme põhipalk 6.000 marka, ametkoha lisaraha 1.000 mk., kokku 7.000 mk., see on 200 mk. rohkem kui seni. Kuid kui sama noorem-leitnant oma tubliduse tõttu on määratud kompani ülemaks või vastavale kohale, siis hakkaks ta uue kava järele palka saama **vähem 2.800 mk.** Nimelt on praegune kompani ülema palk 10.800 mk., kuna aga uue kava järele oleks noorem-leitnandi põhipalk 6.000 mk., juurde kompani ülema ametkoha lisaraha 2.000 mk., kokku 8.000 mk. Ja noorem-leitnante kompani ülema kohtadel on meil vägagi palju, iseäranis suurtükiväes, keskasutustes, tehnilistes väeosades, meriväes ja soomusrongidel. Uus palgakava tuleb võluva ja meeldiva palgaolude paranduse nime all, kuid tegelikult vähendab edasipüüdjate ja parema haridusega noorte ohvitseride, kelle tublidus tunnustamist leidnud, kõrgemale ametkohale määramisega, palka rohkem kui ühe veerandi võrra. Siis veel üks kurioosum. Sv. ametniku kui osakonna sekretäri põhipalk on 7.000 mk. Kohad loetakse vastavaks kapteni kohale, ametkoha lisaraha järjekult 2.000 mk., kokku

9.000 mk. Kui aga sellel kohal teenib ohvitser, noorem-leitnant, siis saab ta palka ainult 8.000 mk. Kapteni (vähem kui 4 aast. auastmes) põhipalk on uue kava järele 9.000 m., nii et kompani ülem kapten hakkab uue kava järele saama palka 11.000 mk., s. o. jällegi ainult 200 mk. rohkem kui seni. Leitnant noorem ohvitseri kohal saaks uue kava järele rohkem endisest 300 mk. Andes juurde ainult 200 kuni 300 mk., võtab uus palgakava paljudelt ohvitseridelt ära 2.800 mk. Kas see on palga suurendamine ja ohvitseride majandulise olukorra parandamine? Missugune mõju praeguses olukorras palga vähendamisel inimese meeleolu, töötahtmise ja hoolsuse peale on, sellest ei ole tarvis palju rääkida. Ja see hoop tabab nimelt kõige edasipüüdvamaid ja energilisemaid noori ohvitseri.

Õieti peaks palga aluseks olema ainult ametkoht, sest ainult kohast oleneb töö rohkus, iseloom ja raskus. Kui aga tasu auastmega seotakse, siis on see mõeldav ainult siis, kui auaste ja ametkoht üksteisest olenevad, nagu see väljamaal on ja mille poole ka meil püütakse. Kuid seni seda tegelikult ei ole ja sellepärast ei või sarnast süsteemi kohe maksma panna. Kuidas tagajärjed kujuneks, seda nägime eelpool. Kui tahetakse üle minna uue süsteemi juurde, siis mõeldagu ometi ka tege-
likkude tagajärgede peale ja võetagu sisse punkt, et need, kelle palk uue kava järele vähenema peab, seni vähemalt endist palka edasi saavad, kui nende auastmed aja jooksul uuele süsteemile vastavalt järele jõuavad.

A. K.

Poola sõjaministri kindral Sikorski kõne Seimi sõjaväelises komisjonis sõjaväe kõrgema juhatuse organisatsiooni seadluse eelnõu kohta.

Seadluse eelnõu on toodud käesolevas numbris sõja ja meriväeliste teadete all.

Kõige pealt soovitab kindral Sikorski seaduse eelnõu pealkirja järgmiselt muuta:

„Riigikaitse kõrgema juhatuse organisatsioon“.

Kindral Sikorski kõneleb järgmist:

Asudes käesoleva seaduse selgitamisele, peab kõigepealt järelekaaluma, kas see seadus on tarvilik ja rutuline.

Nende mõlema küsimuse peale vastan omalt poolt tingimata positiivselt.

Kõik riigid, väljaarvamata ka need, kellel juba vanad sellekohased traditsioonid olemas, reorganiseerivad endid ilmasõjas saadud kogemuste põhjal, püüdes kätte saada kaugele ettepoole ulatavat eesmärki. Seda rohkem peab seda Poola tegema, kelle strateegiline asukoht erand on.

Riigi kaitse ettevalmistus.

Riigikaitse kõrgema juhatuse rahuaegne organisatsioon peab vastama tingimustele,

millistes riigil võimalus on end ettevalmistada ja sõda pidada. Sellepärast, asudes selle esimese tähtsusega probleemi arutamisele, peame meie arvesse võtma seda, mis ilmasõda sellel alal enesega kaasa toonud.

Eestkätt peab arvesse võtma ka neid kogemusi, mis oleme saavutanud sõjas enamlastega.

See sõda peeti tingimustes, missugustest iga tuleviku sõda kõrvale kaldub sellepeale vaatamata, kas ta peetakse ühel väerinnal või mõlemil, s. o. ida- ja lääne väerinnal korraga.

Viimases Poola-enamlaste sõjas ei olnud juttugi integraalsest sõjast, tervest riigi ja rahva personaalse, materjaalse, intellektuaalse ja moraalse jõu kasutamisest. Otsustaval silmapilgul, see tähendab lahingus Visla ääres, koondus suur osa rahva jõust, kuid ka siin ei või juttu olla tervest riigi jõust. Peab konstateerima ja allakriipsutama, et sel ajal oli vaenlane kaugel kõigist nendest abinõudest, mida tema praegu omab. Sellepärast oleme meie kohustatud tulevaseks sõjaks palju rohkem ettenägema ja palju laialdasemale tegevusele end ettevalmistama.

Need ettevalmistused ei pea sündima vaadete põhjal, mis valitsesid enne 1914 a., sest need vaated ei kannatanud katset välja. Enne 1914 a. valmistati ette niisuguseks sõjaks, mille ainsaks tööriistaks pidi olema alaline sõjavägi ja mis pidi lühikest aega kestma. Mitmeaastane ilmasõda pööras sarnase vaate täitsa pahempidi nüühisti juhatusel organisatsioon, kui ka lahingupidamises ja kõige pealt tema kestvuses ning kõikide jõudude koondamises, mida rahvas ja riik sõja lahtipuhkemisel omab.

Mobiliseeritud hiigla armeed õgised kiiresti ära suured inimeste massid, nii et tuli tarvituse võtta väga radikaalsed abinõud, et personaalset puudust täita.

Sõjaväe üksuste varustamine ja grupeerimine haaras oma kätte peaaegu kõik riiklise elu alad.

Tagavarade kiire vähenemine sundis sõjaväe juhte asuma osalisele demobiliseerimisele, et tarvilist arvu sõdureid hädasti tarvisminevate produktide valmistamise töökodadesse anda.

Võitleva armee nõuete ja riigi ning rahva nõuete rahuldamine ajal, kus vapustatud terve produtseerimise süsteem, oli võidu ehk kaotuse otsustajaks.

Siin ilmus esile tõsiolu, et sõda peab terve rahvas ja kõik tema täidesaatsvad organid ja et sõda peetakse integraalsel viisil, see tähendab, et kõik jõud on visatud heitluse pöörisesse. Kuigi sel ajal peaülesanne armee peal lasub, on ka sõjaväelised operatsioonid ainult üheks sõjapidamise ja tema lõpetamise teguriks.

Et riiki sarnaseks sõjaks ettevalmistada, selleks peab juba rahuajal vastava organisatsiooni looma; eriti meil, kes me kauaaegselt orjaikkest vabanenud, peab loodama instituut, kuhu kõik jõud koondatud oleksid.

Uuemaaja sõjapidamise ülesandeid ei suuda kanda üks inimene. Sellepärast on kõikides riikides need ülesanded ärajaotatud üksikute organide ja üksuste vahel.

Nüüdseaja sõjapidamine on valitsuse ülesandeks. Igas põhiseadusega riigis juhib sõjapidamist ja temaga seotud nõudeid valitsus.

Ülemjuhatajale kuulub sõjaväe operatsioonide läbiviimine, mida tema täitsa iseseisvalt toimetab nende abinõudega, mis valitsuse poolt valmistatud ja tema täsususse antud.

Sõjaväe juhi sõjaline tegevuskava ja riigi jõudude koondamine peab tulevikus tingimata olema ettenähtud.

Riigi kaitse nõukogu.

Seaduse eelnõu kava oma parandatud kujul vastab sellele nurgakivile.

§ 7 ära jäetud sõnade: „rahu ja sõjaajal“, tagajärjeks on see, et siin ei tuleks kohut mõista, missugune suhe saab olema ülemjuhataja ja riigi täidesaatsva võimu vahel, vaid seadus jätab selle küsimuse lahtiseks selle ajani, kui rääkima hakkame üldisest rahva organisatsioonist sõja ajal.

Rahva kaitsemise küsimus nõuab samuti korraldust valitsuse poolt ja seda juba rahuajal. Selleks otstarbeks peab moodustatud olema riigi kaitse nõukogu, kelle otsused üksikutele ministritele direktiivideks oleksid, kuidas ühiselt riigi kaitsemist korraldada.

Riigi kaitse nõukogu peab selleks, et olla eluliseks instituudiks, omama alalise igapäevase tööorgaani, milleks kujuneb riigi kaitse nõukogu sekretariaat, sest ainult temasse võib koondada kõiki neid funktsioone, mis korraldavad ministrite töid.

Valitsuse kõrval Riigi Kaitse nõukogu instituudi ellukutsumiseks on kiire ja möödapääsemata vajadus.

Teiseks tähtsamaks riiklikeks ülesandeks on ära otsustada kõrgema sõjaväe juhatusel organisatsiooni küsimust. Ja mitte ainult sellepärast, et juhtivate isikute ja nende tegevuspiiride kindlaksmääramine on nurgakivi sõjaväe organisatsioonile, vaid ka selleks, et see küsimus pole meil veel juriidiliselt läbiarutatud sellest ajast peale, mil Poolas on maksev praegune põhiseadus.

Seaduse eesmärgiks, mille kava meie eneste ees näeme, on kõrvaldada seda kardinaalset puudust, mis senini valitses. Tema teiseks eesmärgiks on kutsuda kaitse-organisatsiooni võimalikult püsivaid alalisi tegelasi ja seda selleks, et kõrvaldada sealt kõdunemist ja

Kaitseliidu uus vorm.

Kaitseliitlane —
jalgväelane.

Kaitseliitlane —
ratsväelane.

muutlikkust, et temasse kõige otstarbekohasemalt viia ettenägevust ja kõrvaldada ootamatusi, mis sõja lahtipuhkemise silmapilgul palju kahju võivad tuua.

Sõjainistri vastutus.

Põhiseaduse §§ 56 ja 46 määravad kindlaks iga ministri kompetentsi, kus öeldud:

1) Ülemjuhataja määramiseks on tarvilik ministrite nõukogu esitis, mis sõjainistri poolt ettepanud.

2) Sõjainister vastutab seimi ees tegevuse eest, mis seotud juhatusega sõja ajal, samuti iga küsimuse eest, mis seotud sõjaväe juhtimisega.

Nii palju kui mina tean, ei pane ühegi riigi põhiseadus sarnast vastutuse koormat sõjainistri peale, ega anna temale nii suuri õigusi.

Üldnimetatud õigused on väljendatud seaduse kava §§ 7 ja 8, kus äramääratakse, et ülemjuhatajaks on sõjainister ja § 9 määrab, et sõjanõukogu on sõjainistrile nõuandjaks orgaaniks, ning §§ 12, 15, 16, 18 ja 20 teevad sõjainistrile alluvaks: sõjaväe kindralinspektori, sõjariistliikide inspektorid, sõjakoolide inspektori, kindralstaabi ülema, administratiivse ülema ja kontroll korpuse ülema.

Tulevane ülemjuhataja.

Eelpool tähendasin sõjainistri juriidilisest ja moraalsest vastutusest, kuid pean veel juure lisama, et seadusandvate kodade ja rahva ees vastutab sõjalise tegevuse eest sõja ajal kõige pealt ülemjuhataja. Sellepärast on ka nende õiguste andmine, mis seaduse kavasse kindralinspektori kohta ülesvõetud, esile tõusnud mitte ainult sõjaväeliste nõuete pärast, vaid ka selle moraalse vastutuse pärast, mida kindralinspektor kannab sel juhusel, kui teda sõja lahtipuhkemisel ülemjuhatajaks määratakse.

Põhiseadus, kindlaks määrates seda, et sõja ajal ei või president olla ülemjuhatajaks ja et sõja puhuks määrab selle president, ei keela mitte igaks juhtumiseks ettenäha isikut, kes tulevane ülemjuhataja saaks olema. Põhiseadus ei nõua, et ülemjuhataja saaks määratud alles sõja lahtipuhkemisel, vaid et ta määratakse sõja juhuseks.

Seaduse määrused, millised lubavad ametisse seada kindralinspektori, kui kindrali, kes ettenähtud tulevaseks ülemjuhatajaks, ei ole mitte vastolus põhiseadusega: pealegi ei sisalda nemad ülemjuhataja määramise nõuet, vaid näevad ette ainult tulevase ülemjuhataja isikut.

Põhiseadus ei keela sarnast ettenägemist ja ei võigi seda keelata, sest sarnane määrus oleks pööraseks veaks. Kõigepealt oleneb vastavast ettenägemisest ära igasuguse tegevuse edu, mis seotud riigi julgeolekuga, ja tegevus, millest sõja ajal äraripub riigi olemasolu, tema iseseisvus.

Tulevase ülemjuhataja isiku tarvidusest sõjaväeliste nõuete kohaselt saan veel rääkima. Põhiseaduse analüüsimise lõpuks võin veel tähelepanu juhtida tema § 50 peale, kus ettenähtud, et Riigi president võib sõda kuulutada ja rahu teha ainult seimi sellekohasel nõusolekul.

Et iga presidendi tegevus, nagu § 44 seda nõuab, oma tähtsuse pärast pea- ja asjaosalise ministri allkirja tarvitab, siis sellest ka järeldus, et sõja eesmärgi kindlaksmääramine, tema kavatsused ja poliitilised nõuded alluvad eestkätt täidesaatvale võimule, kuid siiski ka seimi kontrollile.

Kindralinspektori kompetents.

Riigi kaitsemise ettevalmistused nõuavad tingimata kestvust ja saavutuste maksimaalset püsivust nendes tingimustes, millistes uuemaja armee tegutseb ja elab. Minule näib, et seaduse kava seda armeele maksimaalselt kindlustab.

Peale presidendi kompetentsi kindlaksmääramist tema poolt juhitava riigi kaitsenõukogu tegevuse suhtes, missugune valitsuse ja

sõjaministri muutlikkuse mõttes püsivaks orgaaniks on, ja peale kindralstaabi ülema, administratiivse ülema ja kontrollkorpuse ülema, kes samuti püsivateks sõjaministri kaaatöolisteks on, — näeb valitsuse poolt esitatud kava Poolas täitsa uut asja ette ja nimelt sõjavägede kindralinspektori ameti ellukutsumist, kelle isikus on ettenähtud tulevane Poola sõjavägede ülemjuhataja sõja korral

Juba pealkiri ise ja üldised äratähendamised näitavad ülemjuhataja funktsioonide kõrget väärtust. Seaduse alusel kutsutakse kindralinspektor ametisse „riigi kaitsemistööde püsivuse kindlustamiseks ja sõjariistust jõudude korrasoleku alalhoidmiseks“, mitte aga kui ministri tehniline nõuandja. Tema on alaliseks riigi kaitse nõukogu liikmeks otsustava hääleõigusega; see tähendab — on üheõigusline ministritega, kuid ainult selle vahega, et need on muutuvad, kuna sõjavägede kindralinspektor, keda toetab kindralstaabi ülem, võib alaliselt mõjuda selle tähtsa instituudi otsuste ja heakskiitmiste peale.

Kindralinspektor on alaliseks sõjaministri asetäitjaks sõjanõukogus, mis tema seisukohta äärmiselt tugevasti kindlustab.

Saadest tiitli „Sõja juhuseks ettenähtud ülemjuhatajaks“, on tema rahuaegsele armeele kõik, kelle poole esimeses järjekorras pööratakse ja kelle arvamine sõdurile võrratuma väärtusega on.

Missugused oleksid kindralinspektori erilised kompetentsid ja tema suhted teiste kindralitega? Need kompetentsid oleksid samasugused kui ülemjuhatajal, kuid kinnipidades sealjuures järgmisest põhimõttest, mille vastandit üheski põhiseadusega riigis ei lubata ja eriti ka Poola põhiseadus välja jätab, s. o. et sõjaväe kindralinspektor, rahuajal mitte ei tegutse kui ülemjuhataja.

Kui rahuldada neid soove, et kindralinspektor rahuajal sõjaväge juhiks — peaks ta ühtlasi ka sõjaminister olema. Kindralinspektor, aga kui valitsuse liige, oleks samuti muutlik, kui iga valitsuski. Meie oludes on väga raske ettenäha, et sõjaminister omal kohal püsivalt seista võiks.

Nendest vaadetest väljaminees, esitab valitsus sarnase kõrgema juhatuse konstruktsiooni rahuajal, missugune põhiseadusega mitte ainult kokkukõlas on, vaid ka lihtsa organisatsiooni annab, kindlustades normaalset ja kokkukõlalist töötamist armee üksikute tege- laste vahel.

Armee juhtimist rahuajal teostab sõjaminister põhiseaduse alusel. Üldiselt võetud põhimõtte järele on kindralstaap tema otskoheseks ja vahetuks tööorgaaniks armee juhtimisel. Käesoleval juhusel pole kindral-

Kaitseliidu uus vorm.

Kaitseliitlased:
(vasakult) jalgväelane ja ratsaväelane.

staabi ülem kellegiks muuks, kui armee staabi ülemaks, armee juht — ministri staabi ülemaks. Peale selle on kindralstaabi ülem selleks, kes sõna tõsisel mõttes töötab sõja ja oks, ning sellel erialal töötab tema ka sõjavägede kindralinspektori vahetel juhatusel.

Siia kuuluvad operatiivsed, mobilisatsiooni plaanide ja sõjavägede kontsentreerimise tööd. See kõige tähtsam kindralstaabi tööala, samuti personaali mobilisatsioon ja sõja ajal kõrgemate juhtide kohtadele määramine jääb sõjavägede kindralinspektori otskohese mõju alla. Kindralstaabi alalisi töid juhib kindralinspektor, mitte aga kindralstaabi ülem ja esitab vastavad küsimused lõpuliikudeks ja vormiliseks lahendamiseks sõjaministrile.

Ka teistes küsimustes, mis armee igapäevases elus ette võivad tulla, ei võiks tekkida sarnaseid asju, mis raskendaksid sõjavägede kindralinspektori tööd, sest kindralstaabi ülem esitab kõik põhimõttelikumad asjad kindralinspektorile arvamise avaldamiseks enne, kui ta need sõjaministrile esitab.

Peale selle annab kavatsesetav seadus kindralinspektorile rahuajal õiguse kvalifitseerida kõrgemaid sõjaväe juhte ja juhtida nende õpetamist ning samuti õiguse manöövrite ja sõjamängude juhatamiseks, — seega sarnased õigused, mida pole Prantsuse sõjavägede kindralinspektoril. Kui peale selle veel omale ettekujutame sõjaväe inspekteerimise hiigla ulatust terve riigi sõjariistus jõudude alal ja ka need kindralinspektori ülesanded, mis tekiavad tema alluvusse antud armeede inspektorite kaudu, kelledega tema peab läbitöötama, kui tulevaste armeede juhatajatega sõjaväljal, viimaste peal lasuvad tähtsamad sõjaaegsed ülesanded, — alles siis saame aru, missugused hiigla ülesanded see seadus tema peale paneb.

On iseenesest arusaadav, et kindralinspektoril nende laialiste ülesannete täitmiseks peab olema vahetu tööorgan inspektoraadi büroo näol, kelle organisatsioon ja koosseis oleks täidesaatvaks jõuks.

Ala, missugust kindralinspektoril tuleb juhtida, on igas sõjaväes hädatarvilik. See on tulevase ülemjuhataja tööala, kes otsustavat mõju Poola sõjaväe õpetamise doktriini (teooria) peale avaldab — mitte ainult teoreetilise tööga, vaid tihedalt kontaktis olles sõjaväega, ettevalmistab ka moraalselt ja materiaalselt juhte ja sõjaväge sõjalisteks operatsioonideks.

Otsustamiste ajal luban enesele tarviduse korral üksikasjaliselt võrrelda seaduse kavas ülesseatud sõjavägede kindralinspektori kompetentse samade kompetensidega Prantsusmaal, et dokumentaalselt näidata, et Poola Sõjavägede kindralinspektori tegevusala analoogilisest Prantsuse omast tuntavalt kõrgemal seisab.

Kindralstaabi ülem.

Lõpuks sooviksin tähendada, et ühendada kindralinspektori tegevusala kindralstaabi ülema tegevusalaga ja teha kindralstaabi ülemat temale täielikult alluvaks — pole mitte ainult põhiseaduse vaatekohast võimalik, vaid oleks väga kahjulik ka puht-asjakohasest vaatepunktist.

Armee igapäevases praktilises elus on tarvidus nõuandlikult reguleerida tervet rida küsimusi organisatsiooni, mobilisatsiooni, personaali ja väljaõpetamise alal. See ongi kind-

ralstaabi ülema rahuaegse tegevuse piirkond. Sõjavägede kindralinspektori tegevus, kelle kohuseks on sõjategevuse plaanide ettevalmistamine, kõrgemate väejuhtide õpetamise juhtimine ja terve riigi sõjariistus jõudude inspekteerimine, ei või koormatud olla küsimustega, missugused nõuavad igapäevast tüütlikku tööd.

Organisatsiooniliselt on kindralstaabi ülem täidesaatvaks orgaaniks, seda on tema Prantsusmaal, seda ka meil. Temal pole käsuandmise õigust „in nomine proprio“. Kuid vastavad täidesaatmistööd, nagu ettevalmistamine sõja juhuseks ja samuti ka rahuaegsed organisatsiooni tööd, peavad täidetud saama ühe isiku kaudu sellepärast, et nad ühes suunas läheksid. Sellepärast saab kindralstaabi ülem direktiivid, mis kuuluvad sõjalisse ettevalmistusse, sõjavägede kindralinspektorilt, kuid direktiivid, mis kuuluvad armee igapäevase elu reguleerimisse ja mis seotud armee juhtimisega — vahetult sõjaministrilt.

Oleks tegevusalale täitsa vastandiks ja mitte loogiline, kui kindralstaabi ülem oleks alluvuses sõjavägede inspektorile tööde alal, missugused kindralinspektori kompetentsi ei kuulu. Ka formaalsest küljest ei saa seda küsimust teisiti asetada. Jooksvad korraldused peavad saama allakirjutatud kolleegi poolt, kes põhiseaduse ees vastutav, järjekult sõjaministri poolt, sest nemad lähevad väljaspoole. Kui neid allakirjutab kindralstaabi ülem, siis ainult sõjaministri eest. Kindralinspektor aga, kellel pole täidesaatvat võimu, ei või allakirjutada ühtegi väljaspoole minevat korraldust ega käsku.

Lõpuks, viimaseks põhjuseks, milleks valitsus üalnimetatud sõjaväe ülemjuhatause organisatsiooni süsteemi ettepaneab, on tahtmine, et tulevane ülemjuhataja, kui armee rahuaegne moraalne juht ei oleks poliitilise iseloomuga tegelaste otsekohese mõju all, millega vahetult on seotud sõjaministri seisukoht, ja et samuti ka tema kaastöölised poleks seotud poliitikaga.

Niisugused on põhimõttelised, tehnilised ja moraalsed motiivid, mis on arvesse võetud ettepaneku lõpuliku vormuleerimise juures ja missuguseid sisaldab esitatud seaduse kava, mida asjalikult ja psüühiliselt järelkaaluda palun.

K. U.

Lemsalu—Roopa—Võnnu—Ronneburgi lahingud.

(Lõpp).

21. juunilahing.

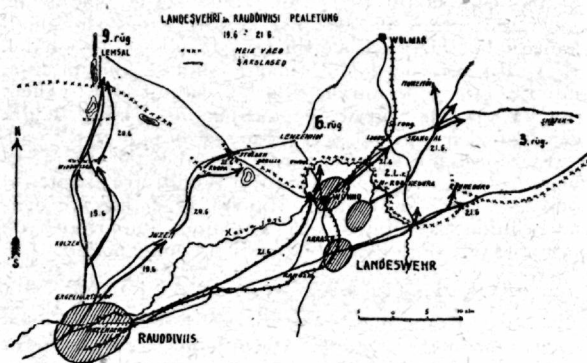
9. rüg. 2. pataljon jätkas tagaajamist ja jõudis õhtuks Vanküla jooneni. 9. rüg. 7. ja 8. kompanii ei

kasutanud oma haaravaid seisukohti vaenlase suhtes. Õo pimeduses, kui 8. kompanii järve tagant Riia-Lemsalu teele tungis, sattus ta 5. kompaniiga tulevahe-

õnnetust ära hoida. Diviisi staabitulem saatis samal päeval 9. rüg. 5. ja 6. kompanii Roopa alla 6. rügemendile abiks. Sellega nõrkes parema tiiva löögijõud. Just äärmist paremat tiiba oleks pidanud kõvendama. 9. rüg. oli suur sideabinõude puudus. Diviisi staap ei annud rügemendile ühtegi ratsameest.

Teated Lemsalu õnnetusest jõusid rauddiviisi ja mõjusid rusuvalt. Kleisti vasak tiib oli paljastatud. Et edasi tungida, pidi ta Roopa tugeva tiivakaitse jätma. Ta jätkas lahingut ja surus hommikul 6. rüg. osad (koolipoiste kompanii ja ratsaluurajad) Stolbeni mõisa taha. Siin töötasid hästi sakslaste 2 haubitsat ja miinpildujad, mis autol olid. Stolbeni mõisa peale tungisid 2 rauddiviisi relvastatud autot. Meie patarei ei suutnud laskemoona puudusel ja selle tõttu, et kaugel seisis, sakslastega võistelda. Diviisi ülem andis 6. rüg. 2. ja 4. pataljonidele käsu Roopa alevit tagasi võtta. 2. pataljon 2 soomusautoga peatas vaenlase kallale-

Lemsalu—Roopa—Võnnu—Ronneburi lahingute skeem:

Landeswehri ja Rauddiviisi pealetung 19. 6. — 21. 6.

tungi Stolbeni all ja algas võitlust. Kell 16 tungis 6. rüg. 2. kompanii oma algatusel Vinduli juures üle Koiva ja sundis vaenlase valvesalga taganema. See sünnitas landeswehri paanikat. Vaenlase osad võitlesid Võnnust põhjapool ja olid omad reservid edasi viinud. Landeswehri parem tiib liikus edasi, kuna rauddiviisi pahem tiib taganes. Sakslaste juhatus kartis, et Eesti väed võivad tulla üle Koiva ja seljatagust löigata. Hintzenbergi alt saadeti kiires korras viimane rauddiviisi pataljon ühe patareiga Võnnu alla, ülesandega — asuda Silke sillale ja Vinduli parvele, ning alustada pealetungi. Rauddiviisi pataljon tuli kohale ja surus 6. rüg. 2. komp. üle Koiva tagasi. Üksikud rauddiviisi salgad tuli üle Koiva. Silke silla juures oli sakslastel edu, kuid 6. rüg. I pataljoni osad surusid nad tagasi. Meie kahurvägi pillus sakslased Vinduli parve juures tulega laiali. Autsemi mõisa juures sundisid meie mehed tulega ühe vaenlase lennuki maanduma. Jena kolonn tuli üle Rauna jõe ja tungis Loode jaama sihis edasi. Meie soomusrongid asusid võitlusele.

Malmede kolonn avas ägeda suurtüki tule 2. Läti rüg. rindele, murdis Rauna ja Amati jõgedel läbi ja võttis Neu-Ronneburgi oma alla, tungides edasi Irbiti peale. Läti rügemendi paremat tiiba tulistas vaenlane rasketest suurtükkidest. Landeswehri eelvägi liikus juba läbi Skangali mõisa — Stare kõrsti, Stürtsenhofi ja Muru mõisade peale. Üksikud landeswehri ratsasalgad tungisid Smilteni ja Trikateni sihis ja jõudsid Shigati taluni. Lätlased taganesid Loode jaama. Osa lätlasi läks vaenlase poole. Kolonel Semitan oli sel ajal Tallinnas. Tema asemik kolonel-leitnant Osol sõitis lahingu algul Ruhja, et seal Läti tagavara pataljoni lahinguks organiseerida.

Böckelmanni kolonn tungis kell 2.15 m. öösel Behre kõrtsi juurest Ronneburgi sihis meie 3. rüg. paremale tiivale kallale. (3. pataljoni peale). Pihkva-Riia kiviteel tungisid peale 4 vaenlase relvastatud autot Osa landeswehri liikus Vesselhofi peale.

Meie seisukord oli kriitiline. Rinne oli keskel. Läti rügemendi kaitsekohal, purustatud. Landeswehri rale avanesid edasitungimise võimalused, raudteest kuni 3. rüg. parema tiivani, mis asus Ronneburgi eel.

3. diviisi juhatus oli katastroofi ette näinud. Juba eelmisel öhtul nõuti varusid, sest kardeti, et lätlased ei suuda väerinda hoida. 21. VI hommikul jõudsid Valgast Loode jaama Kuperjanovi partisaanid. Just samal ajal tungisid Jena kolonni eelväed jaama peale. Lahing algas jaama ees. Partisaanid löid landeswehri eelväe taganema. Suure töö tegid siin partisaanide patareid Partisaanid said 3. div. poolt ülesande tungida Neu-Ronneburgi peale ja luua ühendust 3. rügemendiga. Kell 12 algasid nad ülesande täitmist.

Soomusrongide dessandid ja neli soomusrongi võitlesid landeswehri Rauna jõe ja Loode jaama vahel. Vaenlane püüdis soomusrongi nr. 3 ja „Kapten Irve“ Loode jaama juures piirata. Vaenlase soomusrong ja 3 soomusautot tungisid Rauna sillale, kuid löödi soomusrongide poolt tagasi. Vaenlase patarei Gauguli juures sunniti vaikima. Soomusrongid tulistasid Lindenhofi mõisat, kus Jena kolonni suuremad jõud asusid. Võitlus kestis vahelduva õnnega. Öhtul taganes landeswehr Lindenhofi mõisast.

Kalevi maleva, mis hommikul Valka jõudis, saadeti kohe põhjapool Loode jaama ja algas seal ühes soomusrong nr. 2. dessandiga pealetungi Skangali mõisa sihis. Lissiti talu juures puutusid kalevlased Malmede kolonni eelväega kokku. Algas võitlus vahelduva õnnega. Öhtul taganes landeswehr Obul-Irbiti juonele. Kalevlasi toetasid 2 Läti kahurit.

Ehk küll 3. rüg. parem tiib vaenlase poolt oli piiratud, püüdis rügement kindlasti Ronneburgi eel.

V. d. Goltz katsus olukorda parandada. Ta saatis kiirelt 4 rauddiviisi pataljoni, 4 patareid ja 1 eskadroni Riist Võnnu alla. Oli kavatsus neid Roopa alla visata. Läti raudteeteenijate passiivse vastupanu põhjusel jõudsid need osad lahingu lõpuks Hintzenburgi ja Võnnu alla. Kolonel Ballodis sai käsu tungida meie vasaku tiiva peale. Ballodis ei täitnud käsku ja avaldas poolehoidu eestlastele. Seega oli rauddiviisi ja landeswehri edule piir pandud.

Ülemjuhataja käskis veel samal päeval 3. diviisil algada üldist pealetungi. Soomusrongid pidid toetama 3. diviisi. 2. diviis sai käsu pealetungiks, et avitada sellega 3. diviisi vasakut tiiba. 2. ratsarüg. 2. diviisist ja 1. rüg. 2. pataljon ülemjuhataja reservist (jõudis 21. VI Valka) anti-kindral Pödderi käsutusse. Merijõudude juhataja sai ülemjuhatajalt juhtnõuroid sõjalaevade saatmiseks Riia lahte, et toetada 3. div. paremat tiiba. Ülemjuhatus kandis suurt hoolt 3. diviisi eest neil otsustavil päevil.

22. juunilahing.

9. rüg. 2. pataljon jätkas pealetungi ja võttis õhtuks Vidrishi ja Loddigeri mõisad ja Kerkau oma alla. Veeveri juures sundisid meie mehed tulega ühe vaenlase lennuki maanduma. Rauddiviisi pataljon taganes Engelhardtshofi. 9. rüg. 5. ja 6. kompaniil oli kokkupõrge sakslastega Ingushevi mõisas.

Kleisti kolonn tungis Stolbeni mõisani. 6. rüg. 2. pataljon 2 soomusautoga asusid vastukallaletungile ja sundisid sakslased taganema. Öhtul tungis 6. rüg. 2. pataljon Roopa alevi. Sellega oli rauddiviisi viimane edu meie paremal tiival likvideeritud.

Jena kolonn taganes soomusrongide surve all Rauna jõe taha ja korraldas end Rauna silla juures. Vaenlase patareid Võnnu ümbruses takistasid meie soomusrongide edasitungimist.

Kuperjanovi partisaanid tungisid landeswehri kanneli läbi Lindenhofi mõisa lõunapoole.

Kalevi maleva ühes soomusrongi nr. 2 dessandiga tungis Neu-Ronneburgi peale.

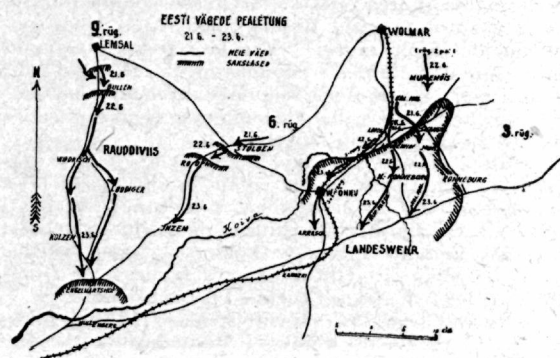
1. rüg. 2. pataljon liikus läbi Mure mõisa Starte kõrtsi peale.

3. rüg. 3. ja 1. pataljonid püsisid Ronneburgi all ja löid kõik pealetungid tagasi, hoides Pihkva-Riia maantee kindlalt oma võimuses.

Vaenlane pommitas suurtükkidest ja miinipildujatest 3. rüg. seisukohti.

Kuperjanovi partisaanide ja kalevlaste edu ja 3. rügemendi püsivus ähvardasid landeswehri kolonnisid kotti sulguda. Landeswehri olid rasked kaotused. Nende juhatus loobus suurest kallaletungist kavast ja tegi korralduse, et landeswehr ja rauddiviis endistele kohtadele taganeks.

Lemsalu—Roopa—Võnnu—Ronneburgi lahingute skeem.

Eesti vägede pealetung 21. 6. — 23. 6.

Meie ülemjuhataja käskis 3. div. parema tiivaga suruda rauddiviisi peale ja lõigata sakslaste seljatagust mere poolt, nende kõige tundlikumas kohas, Hintzenbergi all. 2. diviis sai käsu korraldada pealetungi Ramotski sihis.

Õhtul võitlesid kuperjanovlased ja kalevlased Bite ja Neu-Ronneburgi joonel.

23. juunil lahing.

Sakslaste juhatus andis hommikul käsu rauddiviisile koguda Hintzenbergi ümbrusse. Siit otsustati tungida Eesti vägede parema tiiva peale. Jäägri pataljon asus eelväena Engelhardtshofi mõisas. Hintzenbergi ümbrusse kogus 5 rauddiviisi pataljoni.

Kuid 9. rüg. osad tungisid ise Engelhardtshofi mõisa peale. Alguses oli neil edu. Kuid meie löögitiib oli liiga nõrk ja sakslased likvideerisid 9. rüg. edu.

6. rüg. 2. pataljon (5 kompaniid, ratsa komando, 2 soomusautod) tungis Roopa alevist Hintzenbergi peale. Õhtuks jõudis pataljon Intsemi mõisa.

Soomusrongide nr. 3, „Kapten Irv“ ja nr. 2 dessant osad ja 6. rüg. osad tungisid üle Rauna jõe ja valdasid kell 7.30 min. Võnnu. Hiljem jõudsid soomusrongid järele ja tungisid edasi Ramotski peale.

Kuperjanovi partisaanid valdasid Neu-Ronneburgi ja haarasid ühes Kalevi malevaga Võnnu vasakult. Heinaste alla jõudis miiniristelja „Vambola“. 3. rüg. sai käsu pealetungiks Kurtenhofi sihis. Õhtuks oli meie väerind: St. Mathäi-Intsem-Arrashi jaam.

24. VI läks „Jäägri pataljon“ üle Koiva jõe ja hävitas pontoonsilla.

Uus olukord muutis rauddiviisi ja landeswehri seisukorra raskeks, neid suruti tangide vahele, piirates paremalt ja vasakult. Nende juhatus loobus kõikidest endistest kavatsustest. Rauddiviis tekkis kaotuste tõttu rahulolematust. Sõduritel ei olnud enam soovi pealtungida. Rauddiviisi juhataja oli sunnitud 24. VI oma vastutusel üle Koiva taganema. Oli soov endistes Saksa kaevikutes peatuda. Kuid meeolelu oli nii langenud, et rauddiviisi juhataja major Bischoff ei suutnud mehi ka siin kinni pidada. Landeswehr ja rauddiviis taganesid Riia alla Jägeli seisukohtadele. Järvede vahel oli kerge vaenlast kinni pidada. Sakslased otsustasid isegi vägesid korraldada ja rauddiviisiga eestlaste vasakule tiivale lööki anda. Ka siin jõudsid eestlased ette ja haarasid sakslasi ise lõunast. Nüüd loobusid sakslased igasugusest aktiivsest tegevusest eestlaste vastu ja otsustasid ainult kaitsta. Eesti merivägi tungis sel ajal Düüna jõesuhu.

Kaotused.

Puudulikkude andmete pärast on raske kindlaks teha meie kaotuste suurus 19.—24. VI. Terve landeswehri operatsioon kestvus, 1.VI—3.VII, kaotasime meie 186 surnut ja 1041 haavatud. Kõige suuremad kaotused olid meil võitlustes Jägeli postisoonidel, Riia all. Kaotused olid omas enamuses kuulipilduja, miinipilduja ja kahurväe tule läbi sünnitatud, vähem osa kaotusi oli mürgiliste gaasipommide läbi. Külmsõjariist ei mänginud neis lahinguis mingit osa. Lätlaste kaotused olid mõni surnu ja umbes 20—25 meest haavatutena. Landeswehri ja rauddiviisi kaotused olid 2—3 korda suuremad. Haavatute ja haigete evakueerimine ja esimese abi andmine lõunarindel oli rahuldav. Valgas olid korralikud haigemajad.

Sakslaste kaotuste põhjused.

V. d. Goltz loeb esimeseks põhjuseks Saksa väeosade madalat moraalselt tasapinda. Saksa sõdur Lätis oli palgatud õnneotsija. Tal puudus väimustus, huvi, tahe võita ja ta ei teadnudki, mispärast peab ta eestlastega võitlema. Teda kutsuti Kuramaale, et seda enamlastest puhastada ja sinna elama asuda. Kuid nüüd nõuti talt ohvreid. Keegi ei soovinud oma elu lahinguväljale jätta. V. d. Goltz ei suutnud sõduritele oma ideede tähtsust selgitada. Saksa ohvitserid olid revolutsiooni ja ilmasõja kurva lõpu puhul hingeliselt murtud. Neil puudus energia. Kohalistest parunitest nooremad juhid olid vähikud sõjaasjanduses. Nad sünnitasid väeosades paanikat. Juhtide seas olid meriväelased, kes esinesid mannermaa lahingus abitavana. Sellega peame nõus olema. Mida viletsam sõjavägi, seda paremad peavad olema juhid. Inimese elu ei tohi usaldada nõrkadesse vähiku kätesse.

Teiseks põhjuseks loeb v. d. Goltz teadete puudust Eesti sõjajõududest. Saksa luure oli nõrk. Balti parunid püüdsid seda asetada, kuid vähikud sõjapidamise printsiipides, näitasid v. d. Goltzile karuteenid, kirjeldades Eesti sõjaväge viletsana ja nõrgana. Sellepärast hindaski alguses Saksa juhatus Eesti vägesid kerge vastasena. Sõjaväe juht peab oma vastast õiglaselt hindama, ta ei tohi teda maha teha ega tema võimet liialdada, millistest eksimistest ainult eestlase järelekaaluv kaine iseloom üle sai.

Lahingu algus Lemsalu juures oli õnnetu, see halvas rauddiviisi. Sõjategevus nõuab alguses edu sellekohase meeolelu loomiseks.

Meie võidu põhjused.

Meil ja Lätis on seda küsimust arutatud. Seni ilmunud broshüürid ja raamatud annavad omas enamuses sellest ebatõelise pildi. Neis antakse võidu teened üksikutele väeosadele ehk isikutele.

Sakslaste kaotust ei saa kuidagi seletada ainult Võnnu või Ronneburgi lahinguga, ehk nagu seda armas-

takse väljendada, „koti sulgumisega“. Võnnu ja Ronneburgi vahel võitles ainult $\frac{1}{3}$ sakslastest ja landeswehrist.

Võnnu lahing ehk õigemini lahingute seeria, üksikute väeosade löögid, on tüübiline Vabadussõjas. Siin väljendus kõigepealt meie sõjaväe kõrge moraal ja üksiku sõjamehe kõrge individuaalne kaal. Meie sõdur näitas, et teda ei või võtta soldati-massina, nagu see Vene sõjaväes oli. Meie sõdur tegutseb kindlalt hõredas formatsioonis, isegi olles üksinda ja juhita. Ka meie nooremad juhid — allohvitserid — ja nooremad ohvitserid, näitasid siin suurt iseseisvust ja algatusvõimet.

Selles lahingus tabasid meie juhid, alates ülemjuhatajast kuni nooremate juhtideni, massi meeoleolu ja muutsid selle teoks.

Meie kõikide hingedes peitus vabaduse aade ja vihavaen oma surujate vastu. 700 aastane viha muutus suureks jõuks. Vabadussõjal oli kõrge ja lihtne eesmärk, ja ta oli kõikidele arusaadav. Rauddiviisis ja landeswerhis oli asi vastupidi: juhid teadsid, mille eest nad võitlevad, kuid sõdurid ei suutnud sellest aru saada.

Meie ülemjuhataja ja tema staabi strateegiline juhtimine ja korraldused olid otstarbekohased. Diviisi ja rügementide juhid olid energilised, julged ja töötasid ennastalgavalt. Staabid tegid kõik, mis nad võisid, kuid siin väljendus ettevalmistuse puudus. Kõrgema sõjaväelise haridusega ohvitseri, kellel oleks olnud kogemusi staabi töös, oli vähe. Neid jatkus ainult ülemjuhataja staabile. Pataljoni juhid ja allapoole olid omas enamuses tublid, energilised, ennastalgavad sõjamehed. Sõduritel oli suur usaldus ja lugupidamine ülemjuhataja ja teiste juhtide vastu. Meie vaenlasel oli see vastupidi. Meie üksikud pataljonid ja kompaniid andsid eeskujulikke taktilisi lööke. V. d. Goltz kirjutab: „Eesti väeosad juhatasid Inglise ohvitserid. Sõdurid võitlesid ennastalgavalt“. Hiljem kirjutab v. d. Goltz: „Bermondi sõjakäigu lõpetas paanika, mis pääsis lahti Saksa vägedes, kui lagunes laiali teade, et Friedrichstadti juures on Eesti diviis üle Väina jõe tulnud ja haarab sakslasi paremalt tiivalt.“ See näitab, kui kõrgel oli Eesti vägede ja sõjamehe kuulsus peale landeswehri ja rauddiviisi purustamist. Edaspidises lätlaste võitluses sakslastega, tekitas kollitamine Eesti vägede tulekuga mitu korda paanikat Saksa vägedes.

Mõned järeldused.

Vaadeldes lahinguid, leiame meie omas tegevuses mõned puudused:

1. Väeosade koostöötamine suuremates üksustes oli nõrk. Puudus tihti manöövri kava. Need töötati välja nooremate juhtide omavahelistel nõupidamistel. Staapide käsud olid väga lakoonilised, nagu „Minge võtke Võnnu ära“, „Käsen valvel olla ja vaenlast kuidas kord ja kohus vastu võtta“ jne. Tihti olid staabid nõrvalised ja sundisid väeosasid otsustarbetuid liikumisi täitma.

2. Luureteenistus ei olnud küllalt hea. Puudus teadete koondamine ja korraldamine staapides. Diviisi staap ei uskunud viimase minutini, et rauddiviis Roopa peale tungib. Tuli asjalikkudena tõendustena Saksa kiivreid saata. Õhuluure puudus. Meie lennuvägi ei suutnud ühtegi lennukit lõunarindele anda, kõnelemata juba teistest lennuväe ülesannete täitmisest.

3. Vägede edasitoimetamine sündis kiirelt ainult raudtee suunas. Maanteedel liikusid väeosad aeglaselt. Võib olla takistasid liikumist liiga suured voorid, kus veeti igasugust varandust.

4. Tehniline side oli nõrk. Staabid asusid väeosadest kaugel.

5. Meil oli tung anda lööki raudtee suunas ja sellepärast peatas iga lõhutud raudteesild meie löögiosi.

6. Võnnu lahing näitas, kui nõrk oli tol ajal side meie naabritega lätlastega. Meie peame seda juba rahual ajal kainele arusaamisele ehitama. Tunded ei tohi mõju avaldada Eesti-Läti liidu poliitikas. Ainult meie vaenlastel on kasu kultiveerida vaenu eestlaste ja lätlaste vahel.

* * *

Kasutasin järgmisi allikaid: Kindralstaabi arhiiv, ülemjuhataja, 6. ja 9. rügementide päevaraamatud, seni ilmunud Eesti, Saksa ja Läti kirjandus ja oma mälestused.

Minule jäid kättesaamatuks rida dokumente, mis arhiivist välja võetud. Dokumentide isiklik kollektsioneerimine ei tohiks olla sõjaväes lubatav. Arhiivi materjal peab olema sõjaväelastele uurimistöödeks kättesaadav. R. Masing.

Kaitseväe allohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu arvustused.

Toimetuse märkused. „Sõduris“ Nr. 3 s. a. ilmunud „Kaitseväe allohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu käsikirjas on kogemata sisse jäänud eksitav viga. Kapitulantide erioiguste ja soodustuste all on toodud: „Rivi-allohvitserid, kes oma tervislike seisukorra või vanaduse tõttu riviteenistuse jätkamiseks kõlbmatuks muutunud ning kes kaitseväes vähemalt 25 aastat teeninud... peab olema: „kes kaitseväes vähemalt 5 a. teeninud.“

Allpool on toodud mõned iseloomulisemad kirjutused, mis „Kaitseväe allohvitseride teenistuse käigu seadluse eelnõu“ allohvitserkonnas välja kutsunud.

* * *

Sooviavaldus

Kaitseväe allohvitseride teenistuskäigu seadluse kohta.

1. Auastme nimetus „seersant“ on kõlav ja soovitatav.

2. Nimetus „üleajateenija“ peaks kaduma, sest selle nimetuse all mõistetakse eraisikute seas — koduta hulgust! Nimetus „kapitulant“ sobiks väga hästi, iseäranis sõna mõiste pärast.

3. Kõige tähtsam on kapitulantidel korter. Praegu elavad paljud üleajateenijad kompanides ajateenijatega ühes kasarmus ja kuigi neil erituba on, siis on seal mitme kompani kapitulantid koos (7—10 meest), mis ikkagi kasarmu meelde tuletab. Eraldi toad on kõik abielus olejate kapitulantide all kinni, nii et poisimeestel elukohaks ikkagi kasarm on, kus aga see „ühiselamine“ ajajooksul lõpmatuseni äratütatab. Õnnelikud on need, kellel on luba linnas elada, sest neil on paremad eluasemed.

Ühtlustamiseks oleks tarvis, et igal üleajateenijal, kes kasarmu juures elab, oleks omaette tuba ettenähtud, kus võimalik oleks kodusemalt elada, kui ühises kasarmus. Ehk kui tuba kahe peale on (see olgu ainult nende omal kokkuleppel), siis maksetagu pooles normis korteri raha mõlemile, missugune asjaolu ka rohkem kapitulantide oma

Vabadusristi kavalerid.

Noorem-leitnant Romann Kuul.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

R. Kuul sündis 14. veebruaril 1897 a. Tallinnas. Üldhariduse sai Tallinna Peetri realkoolis.

6. märtsil 1916 a. astus vabatahtlikult Vene sõjaväkke ja määrati 20. Soome draguni polku. Lõpetades õpekomando, ülendati ta vanemaks allohvitseriks. Ilmasõjas võttis lahingutest osa Riia all. 15. aug. 1917 a. komandeeriti ta Põhja väerinna lipnikkude kooli. Võttis oktoobri kuul 1917 a. Talve palee kaitsemisest Petrograadis junkruna osa, mille järele nimetatud kool laiali saadeti. Saksa okupatsiooni algul teenis ta Eesti ratsa rügemendis II-se eskadroni vahtmeistrina. Eesti Vabadussõja algul 28. nov. 1918 a. astus R. Kuul I-se soomusrongi peale. Ülendati ohvitseri asetäitjaks 11. apr. 1919 a. Võttis kõigist soomusrongi lahinguist osa kuni 10-da maini 1919. 12. mail 1919 a. komandeeriti ta Vabariigi sõjakooli, mille 3. aug. 1919 a. lipnikuna lõpetas. Siis määrati R. Kuul soomusautode kolonnissoomusauto „Pisuhänd“ ülemaks, kellenä kuni Vabadussõja lõpuni lahingutest osa võttis. 14. märtsil 1921 a. läks ta reservi. 29. aug. 1924 a. astus ta uuesti aktiiv-teenistusse ja määrati Lennuväe rügementi, kus ta praegu lendur-õpilasena teenib.

Lipnik Hans Kruus.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

Hans Kruus sündis Harjumaal, Kuivajõe vallas 25. oktoobril 1900 aastal taluomaniku pojana. Hariduse sai Tallinnas Vestholmi gümnaasiumis, kust sakslaste äraminekul 1918 aasta sügisel vabatahtlikult soomusrong № 3 peale läks. Astus sealt sõjakooli ja lõpetas selle 1919 a. esimese lennuga. Teenis lipnikuna 8-das jalgväe rügemendis — esiteks noorema ohvitserina ja siis kompani ülemana. Tegi kaasa paljud lahingud Pihkva, Riia ja Narva frondil. Vabaduse Risti omas Väsna küla all 19 detsembril 1919 a. ülesnäidatud vahvuse eest. Sõjaväe teenistusest lahkus ta 4. novembril 1920 a.:

Vabadusrist annetati noor.-leitn. Kuul'ile soomusrong „Kaptan Irv'e“ peal Sangaste jaama juures ülesnäidatud vahvuse eest. Peale selle on temale Koromõishevo jaama juures lahingus ülesnäidatud vahvuse eest annetatud tasuta maa normaal-talu suuruses. Noor.-leitnant Kuul on Vabadussõjas kaks korda haavatud.

teenistuse koha lähemale elama meelitaks, — mis teenistuse huvides parem on. Muidu nõuaksid kõik, kellel selleks vähegi õigust, end linna elama lasta.

Ei tohiks olla linnast erakorterist kapitulante äkilisi ärakutsumisi, kui ärakutsutava jaoks kasarmu juure vastav tuba puudub. (See võiks sündida ainult sõja või rahutuste lahtipuhkemisel). Vastasel korral sattuks inimene majanduslisse kitsikusse, ta peaks oma kraami hakkama maha müüma, ehk füüri raha (ruumi eest, kus kraam asub) omast taskust maksma, mis aga praeguse palga juures võimata.

Kasarmu juures antava toa põranda pinna suurus peaks olema vähemalt 25 ruutmeetrit.

4. Toetusraha saamine oleks sõjaajast jäänud üleajateenijatele mittedoovitatav, — vähemalt praeguse projekti järele. Näituseks, kui keegi toetusraha enne selle seadluse maksmahakkamist vähe aega kätte saab, siis peab ta järgmist toetusraha vana seadluse järele veel 3 aastat ootama, kuna aga mõni uuesti teenistusse astuja seda palju enne saab. Ka oli juba üks toetusraha saamise aja pikendus tehtud palgaseadusega, ja nüüd oleks see juba teine! 1920 a. teenima jäänud üleajateenijad said toetusraha alles 1924 aastal kätte.

Toetusraha peaks maksetama neile, kes seda juba saanud, otsekohe uue seadluse järele — arvates endisest saamisest tähtjast ja ühtlasi ka

neile, kes selle seadluse maksmata hakkamise ajaks 2 aastat on ära teeninud.

5. Vastavõtmisel sõlmitava lepingu tähtaeg — 2—5 a., oleks liiga pikk.

Teenistusse astujal olgu see 2 aastat, kuna edaspidi võiks see 1—5 aastani olla — üleajateenija enese äranägemise järele.

6. Kutseliikidesse jagamisel kerkib küsimus, kuhu kutseliiki kuuluksid varahoidjad.

Igaüks, kes väeosa (ka kompanide) sisemise eluga tuttav on, teab, millised ülesanded varahoidjatel täita on. Nimelt lasub tema õlgadel kogu kompani kantsleil tööd, arvepidamine majanduse alal, ning igasugune kirjavahetus rivi, varustuse ja muudel aladel ühes aruannete kokkuseadmisega (kirjutajat pole ettenähtud). Relvastuse allohvitser ja toitlustaja on ajateenijad, kes häda-vaevalt vähe vilumist oma erialal saades, pea ära reservi lähevad, jättes oma kohustused varahoidja

täita kuni uute asetäitjate vilumiseni. Sarnaste ülesannete täitmine nõuab varahoidjalt oma kutse saavutamiseks täiesti eriharidust, ehk jälle kaua-aegset praktikat. — Sellepärast oleks tarvis neid tingimata administratiiv-kutseliiki arvata.

Praeguse projekti järele kuulvad sinna ainult kirjutajad, relvurid ja muusekandidid.

6. Seadluses peaks ka ära tähendatud olema, mis saab kapitulantidest sõja lahtipuhkemisel — kas saavad nad palka ja korteri varustust edasi ja missugusel määral.

7. Väeosa ümberpaigutamisel, ehk üleviimisel teenistusse teise linna ehk asukohta, peaks neile ka ümberpaigutuse raha maksetama ühisel alusel ohvitseridega.

Läbiarutades seadluse kava ühes teiste üleajateenijatega, leiab ta nende väikeste täienduste ja paranduste sisseviimise järele heakskiitmist, ja soovivat oleks, et see rutem maksmata hakkaks. V.

Mõni sõna allohvitseride teenistuskäigu seadluse kohta.

Avaldan siin mõned mõttevahetused, mis liikumas üleajateenijate peres. Üldiselt ei leia hääkskiitmist nimetus „kapitulant“, millel ebaameeldiv tähendus. Võrrele ingliskeelset „capitulate“ (ennast alla andma), „capitulation“ (allaandmine) ehk Saksa keeles „kapitulieren“ (allaandma, kapituleerima, kindlust alla andma, sõjariistad maha panema) või Esperanto keeles „kapitulaci“ (ennast võidetuks tunnistama). Sarnane „allaandmise“ nimetus on küll natukene ebaõnnestunud üleajateenijate pere nimetamiseks. Ja siis see prantsuskeelne „seersant“, mis eestlase kõrvale oma viimase silbi „sant“iga ebaameeldivalt ja võõrastavalt kõlab. Kas ei leiduks mõni eestikeelne nimetus? Kenasti kõlab ka praegune „allohvitser“, kui selle all mõistetakse praegusi üleajateenijaid. Soovida jääks veneaegse „veltveebli“ asemele, mis juba õige kulununa tundub, uus nimetus leida. Allohvitseri aukraadi väljateenimise aega võiks ühe aastaga piirata, s. t. kui allohvitser vastava koha peal vähemalt üks aasta on teeninud, saab ta vastava aukraadi — muidugi sel juhtumisel, kui allohvitser on hästi atesteeritud. Praegu on kompani ja vastavate ülemate hindamised üleajateenijate auastmete kohta mitmesugused — üks hindab seda kõrgelt ja annab auastmeid õige piiratud arvul, kuna teine neid sõduri ergutuseks, kui kiiduavalduki, õige ohtralt jagab.

Üks kaelamurdvam punkt on teenistuslepingu aeg (2—5 aastat). Otse võimatu paistab ennast kaheks ehk viieks aastaks siduda. Lepingu aeg võiks jääda samapikkune nagu praegugi, s. o. ühe aasta peale, kusjuures isäralistel põhjustel lahtisaamiseks tuleks veel kergendusi teha, nii kui mõne lähemas sugulusastmes isiku surma, abiellumise, ehk mõne muu juhtumise puhul, mille tagajärjel üleajateenijal võimalus edasiteenimiseks kaob. Tuleks kuidagi kergendada ka ühest väeosast teise üleminekut teenistuse ja ühiskondliste kasude pärast.

Üleajateenijate eriõigused on siin natukene sööti jäetud. Ei tohiks tema peale enam vaadata, kui ajateenija peale, kellel kogu varandus seljapaunas seisab, vaid kui inimese peale, kellele see elukutseks — teenistuseks on, ja kellel peaks olema võimalus omale oma teenistuse eest ka kodu soetada, — kodu, kus oleks kõik, mida inimene tarvitab. Ei või ju aastaid mööda saata möbleeri-

tud korteris ja restoraanis söömas käies, ehk koguini kasarmus (25% üleajateen.), kus isegi puudub võimalus lähemaid sugulasi, isa või ema külalisenähtena vastu võtta. Üleajateen. allohv. on inimene, kellele seltskond omad nõuded üles seab ja kes peab andma ka seltskonnale, mida nõuab korraliku kodaniku kohus. Kasarmus võiksid küll üsna kenasti elada nooremad perekonnata üleajateen., kui seal selleks oleksid vastavad ruumid, mis aga praegu täiesti puuduvad.

Inimene, kellel puudub, mida ta armastaks, on määratud kõdunemisele. On inimesel nõrkuse silmapilke, millal ta armastab väikest kodunurka, kus üksinda võiks olla, ja kui tal seda ei ole, siis otsib ta sellele äärmise vastandi s. o. restoraani, kus ta ajajooksul hääbub. Olen kindlasti vendumusel, et uue allohv. teenistuskäigu seadluse maksmahakkamisel, kui ta loob soodsamad tingimised elamiseks ja avaramad võimalused seltskonda pääsemiseks, ununeks restoraan täiesti ja üleajateenija lööks enese seltskonnas läbi ning võidakse veel omale teatud seisukoha.

Nüüd edasi asja juurde. Oleks veel tähelepanu juhtida tagavara lipnikuks ülendamise kohta. Siin peab tähendama, et veltveebel 10 aasta jooksul, kui kompani majandusline tegur, rivi- ja lahingdrilliks kaadri õppuste peale vaatamata, rohkem ei tea (hea kui veel niigi palju), kui sama aja jooksul allohv. rühma-vanem, kes, kui tegelik õpetaja, drillis ja sõjalistes küsimustes täielikumad, vähemalt praktilised, teadmised omab. Nii oleks täiesti üleliigne rühma allohv. aega reserv-lipnikuks saamiseks 4-ja aasta võrra pikendada. Lõpuks oleks tähendada, et tingimine, mis kõige hädatarvilikum, oleks see, et üleajateen. allohv. käest tuleks nõuda suuremat eelharidust, vähemalt 4 kl. end. keskkooli. Kellel seda praegu teenivail üleajateen. ei ole, peaksid selle vähemalt paari aasta jooksul omama. On ju praegu küllalt üleajateenijaid, kes oma nime asemele mingisuguse „varesjala“ veavad. Võib juba arvata, missuguse arvamise jätab sarnane kaader alluva peale, kes vähemalt sundusliku 6 kl. algkooli on lõpetanud, ja sarnase haridusega sõdurid saavad meil tulevikus peaaegu kõik olema. Ei ole see kaader, kes ainult rivi- ja lahingdrillist omast alluvast targem on, vaid ta peab oma alluvast ka hingeliselt täielikus ülekaalus olema. On tihti kapralisi ja allohv., kes üleajateenijaks jäädes,

peale vandumise kunsti midagi kaasa ei tee. Kas sarnane oleks meie noore maleva lähim kasvataja? Kõrgemat hariduslist tasapinda, suuremaid teadmisi ja lahedamaid elutingimisi tuleks üleajateenijalt nõuda ja temale anda. Tuleks hoolt kanda, et meie noore maleva hinge ei tuleks mürgitama restoraanikangelased. Sõjavägi on vahva kool. Tuleks leida kaadrit, kellel sportlisi ja pedagoogilisi kalduvusi, kellel oleks tahet ja elulist jõudu

sõdurite kasvatamiseks ja üldisele paremusele püüdmiseks, nii et see hüve saaks sõjaväe kaudu tagasi viidud Eesti tallu, mida riisus sealt meie rõhujate tihe kõrtside võrk. Sõdur ja sõjavägi on rahva uhkus. Oleks tarvis ainult sarnast seadust, mis võimaldaks meie maleva õpetajaiks ainult neil pääseda, kes suudaksid end oma kõrgele ülesandele vääriliseks teha.

J. T.

Kaitseväe allohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu kohta.

Kui üleajateenija, olen rõõmustatud, et selles asjas on kord ometi samm edasi jõutud, kuid siiski näeks selles seadluses mitmesuguseid muudatusi ja parandusi, millest allpool mõned nimetan, kuna teised, mis enam-vähem redaktsioonilised puudused, selles mõttes nimetamata jätan, et see eelnõu loomulikult veel mitmest komisjonist läbi käib ja need puudused ka seal parandatakse.

Mis puudub „Kapitulandi“ ja „Seersandi“ nimedesse, siis näeks ma küll heameelega nende asemel mingisuguseid Eesti nimetusi — kuid siiski, kui ei leidu, siis ütlen ka, et ega nimi meest ei riku.

Eelnõusse sooviks mina võtta järgmised parandused:

Üle 3 aasta üleajateenijana teeninule tuleks vanus sellest ajast arvata, millal ta tegelikult noorema või vanema allohvitseri kohale määrati, ehk selleks ühendati või vähemalt sellest ajast, millal ta üleajateenijana sellel kohal asub, sest esitatud seadluse eelnõu järele jääks ühesuguste vanustega nii hästi see allohvitser, kes 15 a. sõjaväes teeninud, kui ka see, kes 5 a. üldse sõjaväes teeninud ja nüüd juba 3 a. üleajateenija olnud, kuna ta omal ajal esimese käest alles esimest sõjaväelist algõpetust sai.

Üleaja teenistusse võtmisel sõlmitud lepingu tähtaeg võiks nii pikk olla, et see esialgsed kulud riigile ära tasub, kuna peale selle tähtaja peaks vabastamine sündima ainult teatud aja etteütlmisel, sest missugust kasu võib sellest olla, kui keegi peaks teenima vastu oma tahtmist? Pealegi sunniks liiga pikad lepingu tähtajad palju paremaid jõudusid sõjaväe teenistusest lahkuma. Igatahes ei tuleks esialgselt lepingu kestuse aega üle 2 aasta määrata.

Üleajateenija viiakse reservi punkt d. põhjal — teenistuse huvides, selle ülema võimuga, kes ametkohale määrab. See on punkt, mille vastu juba Vene ajast on sõditud ja mis alles hiljuti riigiteenijate teenistuse seadlusest sai välja jäetud, kuid nagu näha, mõeldakse seda ainult üleajateenijate kohta maksma panna. Ja teiseks — leping saab üleajateenijaga teenistusse võtmise puhul sõlmitud, võib olla, 5 a. peale, ning enne seda tähtaega üleajateenija ise lahkuda ei saa, kuid teda aga võib vabastada päeva pealt, kuna kogu seadluses kusagil näha ei ole, et selle kohta ka mingisugust juurdlust või järelepärimist tehakse. Et see punkt tarvilik on, võiks ta ehk jääda — kuid vabastamine peaks jääma kellegi kõrgema ülema otsustada.

Peale selle, mis seadluse kavas juba ettenähtud, tuleks veel juurde võtta, et üleajateenijat võib igal ajal vabastada tema oma soovil naise surma puhul (muidugi sel korral, kui temal kindla tähtajaga leping on sõlmitud), sest vastasel korral peakisid üleajateenijad, kes enamasti nooremad abielu mehed on, oma väikeste laste üleskasvatamise päris võõraste hooleks jätma. Iseäranis raske oleks selles suhtes rivi-allohvitseridel, kes suvel 2–3 kuud laagris peavad viibima.

Ergutusrahade tähtajad tuleksid täpsemalt äratähendada, kas neid rahasid saab ainult seadluse eelnõus tähendatud aegadel, või ka peale 10 a. teenistust. Samuti tuleks üleajateenijate palga küsimus lahendada mobilisatsiooni puhuks — kas temale jäetakse palk alles endises normis, kui elukutselisele sõjaväelasele (nii kui ohvitseridel), või makstakse seda kui ajateenijatele ja sunduslikult mobiliseeritud tagavaraväelastele.

Oleks vaja äratähendada, kas võib sündida ja millistel tingimistel, üleajateenija ühest väeosast teise üleviimine? Üleajateenija.

Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest.

Poola.

Poola sõjaväe kõrgema juhatusorganisatsiooni kava lõpulik redaktsioon. Ülemaal nimetatud seaduse-eelnõu on seimile esitatud ja tema sisu on järgmine:

§ 1.

Poola Vabariigi president on riigi sõjariistus jõudude kõige kõrgemaks võimukandjaks. Tema valvab riigi kaitsemise ettevalmistuse ja sõjaväe lahinguvõime kindlaoleku järele ja eriti:

1. kutsub kokku riigi kaitsenõukogu ja juhib tema nõupidamisi.

2. Ministrite nõukogu ettepanekul määrab ametisse: Sõjaväe kindral-inspektori, Kindralstaabi ülema, Sõjaväe administratiivse ülema, Kontrollkorpuse ülema ja Sõjaväe ülemprokuroöri.

3. Sõjaministri ettepanekul a) annab esimese ohvitseri aukraadi ja ühendab neisse edaspidi; b) määrab ohvitserid reservi ehk vastupidi; c) rahuajal määrab ametisse rügemendi ja nendest kõrgematel kohadel seisvaid ülemaid.

4. täidab armuandmise õiguse käsitamist.

Vabariigi presidendi sõjaaaja õigused määrab kindlaks eriseadus.

Riigi kaitsenõukogu.

§ 2.

Riigi kaitsemist puutuvate põhimõtete läbiarutamiseks sõja lahtipuhkemise korral, terve rahva mobilisatsiooni ettevalmistamiseks, valitsuse sellekohase tegevuse koordineerimiseks ja seltskonna ja valitsuse koostöötamise lahendamiseks moodustatakse riigi kaitsenõukogu, kes omi nõupidamisi riigi presidendiga juhatusel toimetab.

§ 3.

Riigi kaitsenõukogu koosseisu kuuluvad: peaminister, kui esimehe alaline asetäitja; liikmetena — sise-, välis-, sõja-, raha-, kaubandus-tööstus-, teede- ja avalikkude tööde ministrid, sõjaväe kindralinspektor ja kindralstaabi ülem.

§ 4.

Riigi kaitsenõukogu kutsutakse kokku riigipresidendi poolt mitte vähem, kui kaks korda aastas.

§ 5.

Riigi kaitsenõukogu otsused on valitsusele üldisteks direktiivideks.

§ 6.

Riigi kaitsenõukogu alalise töö orgaaniks moodustatakse peaministri juures riigi kaitsenõukogu sekretariaat, kelle ülesandeks on läbi uurida küsimusi, mis nõupidamisele lähevad, vormuleerida korraldusi ja asjaosalistele ministritele edasi anda otsuseid, mis riigi kaitsenõukogu poolt heaks kiidetud.

Sõjaminister.

§ 7.

Sõjaminister on kõikides sõjaväe juhtimise küsimustes ülemaks võimukandjaks rahualjal, samuti ka riigi sõjariistus jõudude juhiks.

§ 8.

Sõjaminister teostab omi nõudmisi sõjaväe kindralinspektori, armeede inspektorite, sõjariistade inspektorite (tuleb mõista sõjariistliikide inspektoreid. Tõlk), sõjakoolide inspektori, sõjanõukogu ja meriministrieriumi kaudu.

Sõjanõukogu.

§ 9.

Sõjanõukogu on nõuandjaks orgaaniks sõjaministrile, kes arvesse võtab kõiki selle (sõjanõukogu) poolt avaldatud arvamisi kõikides küsimustes, mis puudutavad organisatsiooni põhijooni, mobilisatsiooni, varustamist, sõjaliste jõudude relvastamist ja õpetamist, samuti ka fortifikatsiooni ja sõjaväe tööstusse puutuvad küsimusi.

Peale selle vaatab sõjanõukogu läbi sõjaväe dislokatsiooni ja kontsentratsiooni plaani ning avaldab oma arvamist kõrgematele kohtadele määratavate sõjaväelaste kohta, selleks kokkuseatud nimekirja järele.

§ 10.

Sõjanõukogu esimeheks on sõjaminister, kuna liikmetena tema koosseisu kuuluvad: sõjaväe kindralinspektor, kui esimehe alaline asetäitja, kindralstaabi ülem, armeede inspektorid, sõjariistade inspektorid, sõjakoolide inspektor, armee administratiivne ülem ja veel kaks kindralit, keda kutsub ja ka vabastab sõjaminister.

§ 11.

Sõjanõukogu kutsub kokku sõjaminister mitte vähem, kui neli korda aastas.

Sõjaväe kindralinspektor.

§ 12.

Alaliseks riigi kaitsemise ettevalmistustööde kindlustamiseks ja sõjariistus jõudude lahinguvõime alal-

hoidmiseks asutatakse sõjaväe kindralinspektori amet, kes vahendita sõjaministrile allub. Sõjaajal on kindralinspektor ette nähtud sõjavägede ülemjuhatajaks.

§ 13.

Sõjaväe kindralinspektor määrab kindlaks operatiivse ja mobilisatsiooni plaanide põhijooned ning armee kontsentratsiooni plaani põhijooned sõja lahtipuhkemise korraks.

Need plaanid kinnitab sõjaminister, viies neid kokkukõlasse valitsuse üldiste kavatsustega, kes ära määrab sõja sihi ja kindlustab abinõud, mille abil need plaanid realiseeritud võivad saada.

Sõjaväe kindralinspektor teeb ettepanekuid kõrgemate sõjaväe juhtide kohtadele määramiseks, kes ette nähtud mobilisatsiooni puhul, toimetab kindralite teadmiste katseid, avaldab arvamist kõrgemate sõjaväe juhtide kohtadele määramise üle rahu ajal ja juhib kõrgemate sõjaväe juhtide õpetamist.

Peale nimetatud küsimuste, mis puudutavad riigi kaitsemise ettevalmistusi, avaldab ta oma arvamist ja teeb märkusi kindralstaabi ülema poolt valmistatud plaanide ja kayade kohta enne nende esitamist sõjaministrile otsustamiseks.

§ 14.

Sõjaväe kindralinspektor toimetab kõikide sõjariistliikide, asutuste ja juhatuste inspekteerimist, kas vahendita, ehk armeede inspektorite kaudu. Sõjaväe kindralinspektor võib saada sõjaministrilt erilisi ülesandeid nende orgaanide kohta, kes vahendita sõjaministrile alluvad.

Sõjaväe kindralinspektor juhib armeede inspektorite töid nendes ülesannetes, mis neid ootavad sõja lahtipuhkemise korral, samuti juhib tema sõjaväe mängusid ja manöövreid.

Inspektorid.

§ 15.

Sõjariistade inspektorid ja sõjakoolide-inspektor alluvad vahendita sõjaministrile. Armeede inspektorid, kes sõjaajal armeede ülemateks ette nähtud, alluvad vahendita sõjaväe kindralinspektorile.

Kindralstaabi ülem.

§ 16.

Kindralstaabi ülem on sõjaajal ette nähtud ülemjuhataja staabi ülemaks. Tema allub vahendita sõjaministrile. Tema juhib kindralstaabi tööd, teostades seda sõjaministri käsul, sõjaväe kindralinspektori direktiivide järele, ehk oma algatusel.

§ 17.

Kindralstaabi ülem on alaliseks sõjaministri asetäitjaks nendes küsimustes, mis seotud riigi sõjariistujõudude juhtimisega rahualjal.

Armee Administratiivne ülem.

§ 18.

Armee (tuleb mõista sõjaväe. Tõlk.) administratiivne ülem allub vahendita sõjaministrile.

§ 19.

Sõjaväe administratiivne ülem on sõjaministri asetäitjaks valitsuses neis asjus, mis puutub seadusandlistesse kodadesse. (Poolas on kaks seadusandl. koda: alam — seim, ülem — senat Tõlk.)

Kontrollkorpuse ülem.

§ 20.

Kontrollkorpuse ülem allub vahendita sõjaministrile.

Endise Poola riigipea marshal Pilsudski arvamine 11. detsembril seimile esitatud Poola sõjaväe kõrgema juhatuse organisatsiooni seaduseelnõust.

„Kurjer Poranny“ kirjutab:

Et marshal Pilsudski oli ministrite nõukogusse palutud selle seaduseelnõu lõpliku redaktsiooni kokkuseadmisest osa võtma, siis palusime tema arvamist selle seaduseelnõu kohta.

Marshal Pilsudski seletas:

Selles seaduseelnõus on ette nähtud kindralinspektori koht, kes sõja lahtipuhkemisel on ette nähtud ülemjuhatajaks. Et ülemjuhataja määramine sünnib presidendi poolt, siis võib selleks ka keegi teine kindral nimetatud saada, kuid kindralinspektor on isik, kes ülemjuhataja tööd ette valmistab.

Kindralinspektor, kes enese peale võtab kõige raskema ülesande, peab olema ka kõige kõrgema autoriteediga ohvitser.

Seaduseelnõu on aga nõnda kokku seatud, et tema raskendab tulevase juhi vastutavat tööd, seda osalt teiste kätte andes.

Seaduseelnõu toob enesega kaasa mingisugust ebapärasust riigi ja sõjaväe elusse, ta toob enesega ühes ridadgi umbusalduse sarnast tulevase juhi kohta. See väljendub suhetes kindralinspektori ja kindralstaabi ülema vahel. Nad mõlemad on siin üheõiguslised, sest kumbki pole põhiseaduse põhjal vastutav. Kindralstaabi ülem on sõjaajal ette nähtud ülemjuhataja staabi ülemaks, seega ülemjuhataja vahendita kaastööline, kuid ametisse määrab teda president sõjaministri ettepanekul ministrite nõukogu otsusel, kuna kindralinspektoril siin mingisugust mõju ei ole oma abilise valimisel.

Kindralstaabi ülem allub otse sõjaministrile, juhib kindralstaabi tööd sõjaministri poolt antud käsul, kindralinspektori direktiivide järele ja oma algatusel. Seega ei allu ta sugugi kindralinspektorile, kes sõjaajal tema otsekoheseks ülemaks on. See umbusaldus kindralinspektori vastu väljendub veel rohkem § 13, kus tähendatud, et temal on ainult ülem järelvalvamine ise õigus kindralstaabi akadeemia üle mitte vahendita, vaid seda kõrgemat järelvalvet toimetab kindralstaabi ülem. Siit selgub, et kindralinspektor on hoolsalt eemale hoitud otsekohesest kokkupuutumisest temale alluvatega.

§ 13 on öeldud, et sõjaminister kinnitab operatiivsed, mobilisatsiooni ja sõjaväe kontsentratsiooni plaanid, korraldades neid valitsuse kavatsuste järele. Missugune on aga valitsuse kavatsuste siht? Sõja eesmärgid on alati — võitu saada. Ainult sõjaajal võivad tekkida teistsugused eesmärgid, mitte aga enne sõda.

Seaduseelnõu tahab teha tulevase ülemjuhatajast tähtsusest manekeni, kuna sõjaministrit ja kindralstaabi ülemat seab sarnasusse seisukorda, mis moraalselt ei arvesta inimese auga. Otsustada võivad nad igasuguste tühjade asjade üle, mis puutub sõjaks ettevalmistamise tõsise, kuid sõja läbiviimise raskuspunkti ja moraalse vastutuse selle eest panevad kellegi teise õlgadele.

Kust on võetud sarnased kuulmata mõisted? Sarnaseid seaduseelnõusid harjusime nägema monarhistlikes armeedes, kus iga võimumees, vaatamata tema võimete ja hariduse peale, ülemjuhatajaks oli. Sarnase ülemjuhataja määramine sünnib alati nõnda, et tegelikult mitte tema ülemjuhataja ei olnud, vaid seda oli de facto keegi teine. See pole mitte otstarbekohane, et demokraatia monarhistlikes jälgedes käib, ja kui sellele tulevasele juhile usaldatakse demokraatsuse kaitsemine, siis peab temale avaldama ka vastavat usaldust.

Seaduseelnõu on redigeeritud puudulikult ja mitte otstarbekohaselt, ning sel kujul saaks tema tulevikus palju täiendavaid käsukirju nõudma.

Ka § 3 on puudulik. Siin on öeldud, et riigi kaitse-nõukogusse ainult teatud ministrid kuuluvad. Otstarbekohasem oleks, kui siia terve valitsuse koosseis kuuluks ja peale selle veel sõjaväe esitajad. Sõjaväelastest kuuluvad siia sõjaminister, kindralinspektor ja kindralstaabi ülem, veel kord tõendades, et mõlemad viimased siin üheväärtilised on.

§ 6 räägitakse kaitse-nõukogu sekretariaadi juhatajast kindralist, kelle ametisse määrab ja sellest tagandab peaminister sõjaministri ettepanekul. Tema ülesandeks on samuti töötada riigi kaitsemise alal, kuid jällegi ilma kindralinspektori mõjuta. See on jällegi selleks, et kindralinspektor kokku ei puutuks valitsusega ja, hoidku Jumal, tema peale mõju ei avaldaks.

§ 7 on täitsa mõttetu.

§ 9 näidatakse uuesti umbusaldust kindralinspektori vastu, sest sõjaminister kutsub kokku sõjanõukogu vähemalt neli korda aastas ilma, et kindralinspektori arvamist siin küsiks.

Seaduseelnõus on ka palju arusaamatuid termine, nagu § 9 „dislokatsiooni ja kontsentratsiooni plaanid“. Jutt võib ainult olla muudatustest, mitte aga dislokatsiooni plaanist. Dislokatsiooni plaanis peitub jällegi arusaamata saladus, mis ühenduses kontsentratsiooni plaaniga kindralinspektorile umbusaldust avaldab.

§ 13 paneb tegeliku ettevalmistuse töö sõjaministri ja kindralstaabi ülema peale, kes sõda tegelikult ei juhi ja vastutusest tema saatuse eest ära põgenevad.

Kus on selle eelnõu põhjus, mis kindralinspektori manekeni teeb, kuna sõjaministrit ja kindralstaabi ülemast inimesi teeb, kes otsustavad küsimusi, mille eest nagu häbeneks oma peale vastutust võtta?

Võib olla, on meil siin tegemist mõnesuguse personaaliga, kes ka põhiseaduse redaktsiooni peale mõju avaldas. Minust on juttu olnud, kui kindralinspektori kandidaadist. Nähtavasti peitub siin usaldamatus avaldamine minule, millega mind juba varakult sarnasusse seisukorda tahetakse asetada, mida praktiseeriti monarhistisel ajajärgul rumalate monarhidega, et ta ei riigi, ega sõjaväe, ei valitsuse, ega seimi kahjuks tegutseda ei võiks. Kui asi nõnda on, siis on sadakorda parem minu isiku kandidatuuri mitte arvesse võtta, vaid võtta sellele kohale kedagi teist, et isikute pärast mitte sõjaväe elu, ega seadust rikkuda. Siis oleks parem seda seadust mitte vastu võtta ja otsusele jõuda, et sõjaajal sõjaminister ka ülemjuhataja oleks. See oleks enam loogilisem ja meil ei oleks tegemist tulevase ülemjuhataja narrisärgisse panemisega, ega sõjaministri ja kindralstaabi ülema võraste sulgedega ehtimisega, tehes neile häbi ja sõjaväele paha-meelt.

K. U.

Läti.

Valitsus kinnitas Prantsusmaalt tellitud 18 Renault süsteemi tanki ostmise. Need tankid on varustatud ühe 37 m m kahuriga ja ühe raske kuulipildujaga ja koondatakse üheks pataljoni, milles kolm kompaniid, igas 6 tanki. Ühe kompani koosseisu kuulub 96 meest. (Militär-Wochenblatt.)

Nõukogude Wene.

Frunse nimetus S. S. S. R'i sõjarevolutsioonilise nõukogu esimeheks.

Vene kommunistliku erakonna — R. K. P. keskkomitee otsuse tagajärjel vabastati L. D. Trotski Nõukogude liidu täidesaatva keskkomitee — „zik'i“ dekreediga jaanuari kuu lõpul s. a. liidu sõjarevolutsioonilise nõukogu esimehe kohalt. Sama dekreediga määrati liidu sõjarevolutsioonilise nõukogu esimeheks M. V. Frunse-Mihailov. Viimane on nüüd ühtlasi ka Nõukogude maa- ja meriväe rahvakomissariks.

Frunse on vana aktiivne enamlane, revolutsiooniline tegelane-leeninlane, R. K. P. ja Ukraina kommunistliku erakonna keskkomitee liige, rahvuse poolest venestunud moldaavlane. Oma sõjarevolutsioonilist karjääri algas Frunse peale Vene veebruari kuu revolutsiooni.

Frunse sündis 1885 a. Prishpeki linnas Semiretshinski oblastis Turkestanis. 1904 a. lõpetas ta Vernõi linnas gümnaasiumi ja astus samal aastal Peterburi politehnikumi. Alates 1904 aastast võttis ta kogu aeg aktiivselt osa mitmesuguste enamliste organisatsioonide revolutsioonilisest tegevusest.

Peale veebruari revolutsiooni oli Frunse Lääne rinde komitee liikmeks. Kindral Kornilovi mässu ajal valiti ta Minski raiooni staabi ülemaks. Peale oktoobri kuu enamlist revolutsiooni oli ta Ivanovo-Vosnesenski kubermangu sõjakomissariks. Peale Jaroslavl mässu määrati teda Jaroslavl sõjaringkonna komisariks, missuguses ametis oli kuni detsembrini kuuni 1918 aastal. Samal aastal detsembrini kuus nimetati ta Uraali piirkonnas asuva IV. punase armee juhatajaks. Admiral Koltshaki pealetungi puhul pandi ta peale neljast armeest koosneva lõuna-grupi juhataja kohustused idarindel. Peale selle täitis Frunse idarinde juhataja kohuseid. Peale idarinde jaotust Siberi ja Turkestani piirkondadeks nimetati teda Turkestani väerinna juhatajaks, kellena ta Vene valgete vägede likvideerimist Turkestaniis juhtis. 1920 a. augustikuul tehti temale ülesandeks lõunarinde (Vrangeli rinne) juhatajana likvideerida kindral Vrangeli vägesid, mis baseerusid Krimmi poolsaare peale. Tema üldisel juhatusel tungisid siis Krimmi poolsaarele muuseas ka VI. punase armee osad, mille juhatajaks oli eestlane A. Kork, endine kindralstaabi alam-polkovnik, ja Budennõi ratsavägi. 1921 aastast kuni 1924 aasta alguni oli Frunse Ukraina sõjaringkonna punaste vägede juhatajaks ja ühtlasi liidu sõjarevolutsioonilise nõukogu liikmeks ning volinikuks Ukrainas. 11. märtsil 1924 a. nimetati ta liidu sõjarevolutsioonilise nõukogu esimehe asetäitjaks, 1. aprillil samal aastal — punaväe Kindralstaabi — R. K. K. A. ülemaks ja pärastpoole samal aastal — sõjaakadeemia (Kindralstaabi akadeemia) ülemaks. Punaväe staabi ülemana juhatas Frunse tegelikult punaväe juhtiva paraadi, kohalike sõjaväe valitsusasutuste ja väelike põhjalikku ümberkorraldamist, mida alustati möödunud aasta algul. Ühenduses punaväeorganisatsioonilise ümberkorraldamisega, asuti Nõukogude Venes Frunse mõjul ja R. K. P. keskkomitee juhtnõrde järele punaväe juhtide isiklise koosseisu revideerimisele selle eesmärgiga, et vabastada punaväe teenistusest kõiki poliitiliselt vähe usaldusväärilisi ja tehniliselt vähe kasulikke endiseid ohvitseri, nimetades nende asemele juhte-kommuniste ehk kommunismi pooldajaid. Punaväe juhtide isiklise koosseisu revideerimise tagajärjel vabastati rida endiseid vanemaid tsariaegseid ohvitseri, nende hulgas ka palju kõrgetel juhtivatel kohtadel teenivaid endiseid kindralstaabi ohvitseri, määrates nende asemele punaseid Kindralstaablereid („Krasnõje genshtabistõ“), kes Nõukogude sõjaakadeemia täielikult lõpetanud, ehk niisuguseid väejuhte, kellel on suuremad teened punaväe juhtimise alal Vene kodusõja võitlustes ja kes mitmesugused sõjalised täiendus- ja kordamiskursused, või osaliselt sõjaakadeemia on lõpetanud.

Frunse on Nõukogude Venes tuntud ka kui sõja-ajakirjanik. Muuseas on tema sulest ilmunud mõned broshüürid tuleviku revolutsiooniliste võitluste iseloomu ja territoriaal (müütsi) süsteemi teostamise üle; tihtilugu avaldab ta Nõukogude sõjaajakirjanduse, eriti punaväe häälekandja — sõjapoliitilise ajalehe „Krasnaja Svesda“ veergudel oma vaateid Nõukogude liidu sõjaettevalmistuse teostamise ja punaste vägede korraldamise kohta. Ta pooldab oma kirjatöodes

kindlasti seda vaadet, et nüüdisaja sõda kogu riigi ja rahva kavakindlat ettevalmistust nõuab, mispärast mitte ainult punaväe ülemjuhatus, vaid kogu Nõukogude Vene valitsuse aparaat pidavat intensiivselt osa võtma Nõukogude liidu ettevalmistustest tuleviku sõdadeks. Tema algatusel alustati möödunud aastal „Krasnaja Svesda“ veergudel elavat „mõttevahetust“ (diskussiooni) jalgväe n. n. „reaalse kompani“ uue organisatsiooni üle. Selle diskussiooni tulemuseks oli punase jalgväe laskurkompani uue organisatsioonilise koosseisu väljatöötamine punaväe juhtivate keskorگانide poolt.

Oma poliitiliste vaadete poolest pooldab Frunse R. K. P. keskkomitee seisukohta Nõukogude liidu sise- ja välispoliitika teostamises. Sealjuures väljendab ta järjekindlat püüet realiseerida R. K. P. keskkomitee poliitikat, eriti n. n. „leninismi“. Tema isikuse on Vene enamluse praegused juhid nähtavasti leidnud mitte niivõrd suurt strateegi-asjatundjat, kui võrd nende poliitika kindlat, aktiivset ja ideelist pooldajat. M.

Prantsusmaa.

Ohvitseride ja allohvitseride puudus Prantsuse sõjaväes.

Prantsuse sõjaasjanduslikes ajakirjanduses esinevad väga sageli kaebused, et tung ohvitseri ja allohvitseri elukutse järele muretäratavalt vähenenud on. Suured sõjakoolid kannatavad kandidaatide puuduse all, sest väljavaated ei ole sugugi avatleavad. Selle nähtuse peapõhjus peitub halvas materjaalses seisukorras. Ohvitser esineb publikumile inimesena, kes vaevalt teab, kuidas ta oma rahaga läbi saab, et omale korteri muretseda ja end riietada ja kes alati elama peab nagu lind oksal, kes täna ei tea, kus ta homme peab olema ja kellele oma kolde asutamine lahendamatuks mõistatuseks jääb. Selle juure tuleb veel asjaolu, et ohvitser tunneb end pettunud olevat vahese lugupidamise ülesnäitamise tõttu maa poolt, kelle ees temal nii suured teened. Olgu kuidas on, ikkagi on raske materjaalne seisukord põhjuseks, miks paljud kõrgematest kihtidest noored mehed sõjaväeteenistusest kõrvale hoiavad.

Veel teravam on allohvitseride puudus. Nõrga juurevoolu põhjused on peaaesjalikult samad, nagu ohvitseride juures.

On iseenesest selge, et noorsõdurite teenistusse kutsumine kaks korda aastas õpetavalt personaalilt suuremaid pingutusi nõuab ja sellest tekkivate õppuste raskuste tõttu paistab allohvitserile teenistus mitte isearanis meeldivana. Sinna juurde tuleb veel 200.000 värvilise pärismaalase võtmine sõjaväkke, kelle väljaõpetamine alati löbu ei paku.

Selles raskes olukorras tekitab mitmekordset pettumust asjaolu, et pensioniseadus, millelt parandust oodati, ikkagi veel välja andmata on ja sõjaminister Maginot'le tehakse etteheiteid, et ta ohvitseride õigustatud soovidele vastu ei tule.

Norra.

Kapten Jens Falkenbergil on korda läinud konstrueerida saani, millel ka kõige raskemaid kahureid rasketes lumetingimustes edasi toimetada saab ja mis selle tõttu lumerikastes piirkondades operatsioonide kohta suure tähtsuse võib omada. See saan koosneb mitmest osast. Peamine osa, millel kahur asub, võib omalt seisukohalt samas suunas ilma pöörata tagasi sõita. Tugevad pidurid võimaldavad peatamist ka järskudel, libedatel kallakutel. Olenevalt sõidu suunast on kahur igas soovitavas suunas laskevalmis. Lumeta kohtadest ülesõitmiseks võib rattad kahuri telje otsa panna. Saan ripub siis rataste telje all maapinda puudutamata.

(Schles. Ztg. 555.)

Hollandi.

Inglise sõjalaevastiku baasi sisseseadmine Singapuris leiab Hollandi mereväe ringkondades rõõmustavat vastukõla, kuna Hollandi tähtsamad asumaad selle läheduses asuvad. Kuna Hollandi laevastikust ei jatku nende asumaade kaitseks, siis ei ole võimata, et mõlemad laevastikud ühendatakse ja Inglise-Hollandi laevastikkude leping sõlmitakse.

(Militär-Wochenblatt.)

Itaalia.

Parlament avaldas 231 häälega 13 vastu sõjaministrile usaldust sõjaväe reformi puhul. Sõjamineister seletas, et kõige paremaks ettevalmistuseks sõjaväeteenistusele on spordiplatsi asutamine igas kogukonnas. Niikaua kui tema ametis on olnud, ei ole ladudest ühtegi püssi ega padrunit miilitsale üle antud. Kindral Zupelli ja Tassoni avaldasid kahjatus, et miilitsa seisukord selgusetu on. Miilits ei tea, kust omale raha ja riideid saada. Miilitsa paraad läks maksma 1.000.000 liiri. Miilitsa suurus on praegu 139.000 meest, sõjavägi 340.000. Vastuvõetud sõjaväe reform vähendab koosseisu, nii et järele jääb 15 sõjaaegse koosseisuga diviisi. See sõjavägi paigutatakse loode, põhja ja kirde piirile. Selle sõjaväe taga peab kogu rahvas varuna valmis olema ja juba rahuajal mitmesse järku organiseeritud olema, et mobilisatsiooni puhul viibimata välja astuda. Sõja-

väe nõrgendamise ja tema piirile paigutamise tagajärjeks on, et miilits võib sisemaal kõik teha, mis tema juhid tahavad.

(Militär-Wochenblatt.)

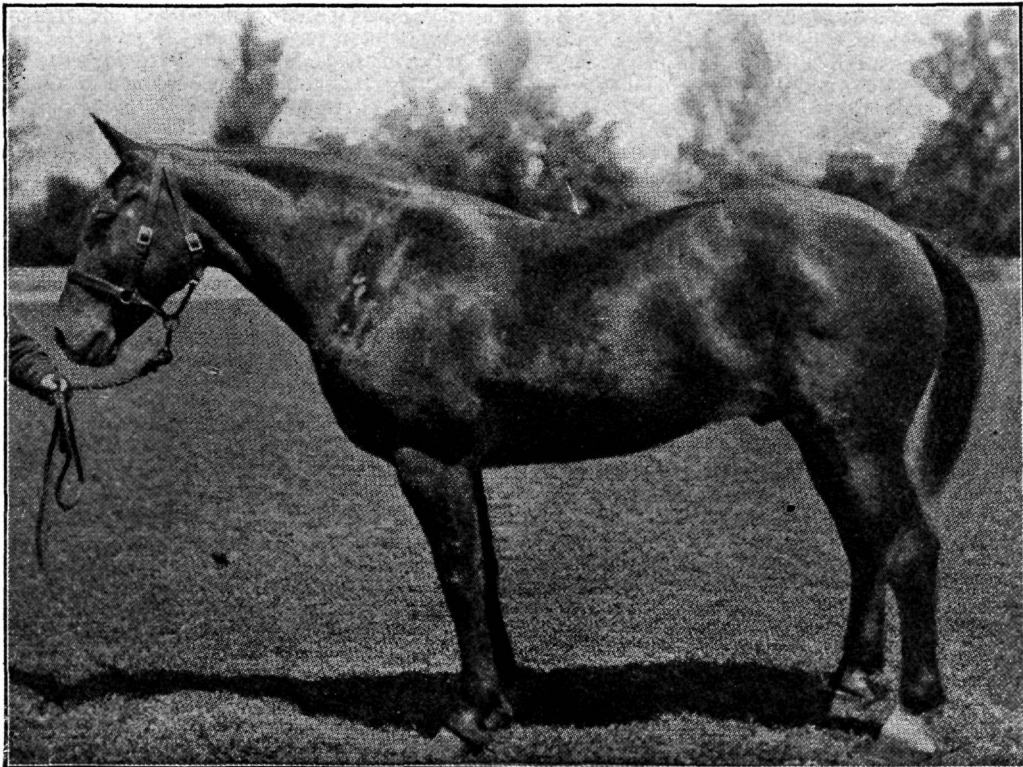
Ameerika Ühisriigid.

Ameerika Ühisriikide kahurväe ülema poolt kahurväele kohaseks peetud hobuse tüüp.

Ameerika Ühisriikide kahurväe ülem on kogemuste põhjal leidnud, et pildistatud hobune välja-kahurväele igatepidi kõige kohasem on ja laskis hiljuti siin toodud ülesvõtte Hobuste remontosakonna juhatusel kahurväe hobuste ostmise puhuks käsituseks saata, kusjuures palutakse ainult samasugused ehk võimalikult sarnaseid hobuseid, nagu pildil kujutatud on, kahurväe tarvis osta. Kahurväe ülem on veendunud, ütleb „Field Artillery Journal“, et selletüübilised hobused on terved ja väga vastupidavate omadustega. Neis hobustes pidada rohkesti Percheroni tõugu hobuse verd olema, missugust tõugu hobuseid leidub rohkesti Inglismaal ning Ameerikas, ja kes oma veo-võimiste poolest ilmakeuulsad on.

Pildil näidatud hobune on 2 arsinat 3 versokki kõrge ja kaalub 1350 Inglise naela. J. A—n.

Ameerika Ühisriikide kahurväest.

Ameerika-Ühisriikide kahurväe ülema poolt kahurväele kohaseks tunnistatud hobuse tüüp.

Leitnant Julius Kuperjanovi mälestuseks.

Tema surma 6. aastapäeva puhul.

2. veebruaril sai täis kuus aastat, mil suri Tartu haigemajas Eesti partisaanide esimese pataljoni asutaja ja Tartu vabastaja enamlaste hirmuvalitsuse alt — leitnant Julius Kuperjanov — Paju mõisa all lahingus saadud haava tagajärjel. Seks korraldas Kuperjanovi partisaan-pataljon kell 10 hommikul leinakäigu oma asutaja ja esimese pääliku kalmule — Maarja surnuaiale.

Leinakäik liikus järgmises järjekorras: ees pärg, siis pataljoni lahinglipp rullis ja leinalooriga kaetud, lipu järele sammusid partisaanide ohvitserid, pataljoni ülema major Kohaliga eesotsas, lõpuks orkester ja rühm partisaane. Kurblük-kaebavalt kõlavad leinamarsi helid ja tuulest kantud on nad kaugele kuulda. Kell 10.30 jõutakse Maarja surnuaiale, Kuperjanovi kalmule, kus juba ees ootamas tema omaksed ja koguke rahvast.

Partisaanide nimel asetas hauale pärja major Kohal. Sellele järgnes kapten Kuslap'i kõne, kes peatas leitnant Kuperjanovi tegede hindamise juures. Peale selle kõneles kirjanik August Gailit (end. partisaan vabadussõja ajal). Siis rullitakse lahti pataljoni lipp, millega kaetakse pääliku kalm. Kõlab vägev „Titanic'u“ koraal „Jumal, Sul ligemal...“. Omaksed, ohvitserid ja rahvas, kes haa juures seisavad, kuivatavad pisaraid... Ilus ja valus pilt. Talitus on otsas ja sõdurid algavad tagasiminekut. Ja kõle tuul lehvitab vaid pärja lint kalmul. Omaksed seisavad edasi kalmu künka juures ja kuivatavad pisaraid. Lõpuks lahkuvad ka nemad pöörates teel, mitmel korral ümber, pilkused kalmule saates...

Leitnant Julius Kuperjanov sündis 29. septembril 1894 a. Pihkva kubermangus, kuhu ta vanemad välja olid rännanud. Oma üldhariduse sai ta Tartu seminaris, mille 1914 a. lõpetas. Ilmasõja lahtipuhkemisel võeti ta väeteenistusse. Pärast lipnikkude kooli lõpetamist 1915 a. ülendati ta lipnikuks. Selle järel teenis 5. Kiievi grenadeeride rügemendis jalaluurajate formoeris ülemana. Kui 1917 a. Eesti rügementi formoerima hakati, oli ltn. Kuperjanov üks esimestest, kes kodumaale ruttas oma sõjaväe asutama. Tartus äratas rahva keskel tähelepanu see noor, pikk, kuivetu ohvitser, kes hiljuti lahingus saadud haavade tagajärjel kepi najale toetades liikus. Tema rinda ehtisid mitmed vahvuse eest saadud aumärgid, nende hulgas ka Georgi 4. järgu rist palmidega, mis talle sõdurite ettepanekul 1917 a. suvel oli annetatud.

Tartus teenis ltn. Kuperjanov Eesti tagavara pataljonis, kus tal palju tuli võidelda enamliste vooluga, mis Läti küttide mõjul pataljoni sisse tungis. Enamlaste taganemisel Tartust, veebruaril 1918 a., korraldas Kuperjanov kohalikku omakaitset, et taanduvad Vene väeosad riisumisi ei saaks toime panna. Tuli raske Saksa okupatsiooni aeg. Sakslased saatsid Kuperjanovi ühes teiste Eesti ohvitseridega Riiga vangilaagrisse, kust ta aga peagi vabaks lasti. Selle järele tuli ta oma isa tallu Kambja ja asus põllutööle. Lõppes Saksa okupatsioon, — tuli sõda sissetungivate punaste röövsalkadega. Siis võttis Kuperjanov Tartu maakaitseliidu juhatuse oma peale. Alguses muretseti relve salaja, sest Saksa võim oli veel kõva, pärast aga juba avalikult. Ühe Treffneri gümnaasiumi õppuri käest saadakse „Colti“ kuulipilduja.

— Üksteise järele langesid vaenlase kätte Võru ja Valk. Punased tungisid Tartu suunas edasi. Tartu eel pidas Kuperjanov 2. jalgväe rügemendi ja maakonna kaitseliidu osadega kauemat aega vaenlase pealetungimise kinni. Kuid kurikuulsa „batjka“ Balahovitshi äraandlik teguviis Võru maanteel sundis meie vägesid Tartust lahkuma ja õõli vastu 20. detsembril 1918 a. jäeti Tartu meie vägede poolt maha. See ei olnudki õieti enam sõjavägi, vaid käputäis kaitseliitlasi, nende hulgas suurem osa Treffneri. Komerts ja teiste koolide kasvandikke ning 2. jalgväe rügemendi jäänused. Puurmanni mõisa (40 versta Tartust) jäi Kuperjanov mõnekümne treffneristi ja kaitseliitlasega peatama ning 23. detsembril pani siin oma partisaansalgale aluse Siin mobiliseeriti mehi ja muretseti relve. Tihti pandi toime hulljulgeid kallaletungimisi punaväe seljataguses, vahest koguni kuni Tartuni väljatungides.

Tartu vabastamisel punaste mõrtsukate terrori alt oli Kuperjanovi salk esimene, kes linna sisse tungis. Tartus nimetatakse tema salk sõjavägede ülemjuhataja poolt pataljoniks. Peale mõnepäevast puhkust Tartus, tungitakse soomusrongide toetusel edasi ja jõuti ägedaid lahinguid lüües Valga külje alla. Vahepeal olid ka Soome abiväed — „Pohjan pojat'i“ rügement, — oberst Kalm'i juhatusel neile appi tulnud ja nüüd taheti Valgale kahest küljest kallale tungida. Soomusrongid ei saanud operatsioonist osa võtta — nad seisis taanduvate enamlaste poolt purustatud Emajõe silla taga Sangaste jaama juures. Et Kuperjanov oma meestega Tartust saadik oli alalistes võitlustes olnud, siis tahtis oberst Kalm partisaane reservi määrata ja Soome vägedega üksi Valka vallutada. Kui Kuperjanov sellest teada sai, sõitis ta samal õhtul oberst Kalmi juure ja palus, et see käsk saaks tagasi võetud, mis ka sündis. See oii 30. jaanuaril 1919 a.

Enamlased olid oma väed Paju mõisa juure (8 v. Valgast) koondanud ja otsustasid siin vastu panna. Mõis, mis väikesel kõrgustikul seisab, pakus neile oma vanaaegsete müüridega head kaitset. Pealegi oli ka raudtee, mis siit 1½ versta kauguselt mööda läheb, nende soomusrongide käes, kes siin vabalt võisid opereerida ja partisaane kahur- ja kuulipilduja tulega üle külvata. 31. jaanuari hommikul algas Kuperjanov oma meestega rünnakut mõisa peale. Ja seal saigi ta surmavalt haavata: vaenlase kuul tungis ta vasakust käest läbi külje sisse, haavates kopsu ja neeru. Ta toodi otsekohe Tartu haigemajasse, kus 2. veebruaril 1919 a. kell 5½ hinge heitis.

Haigemajast toodi ta surnukeha tema korteri „Villa Margareta“sse, Tähe tänavale, kust hiljem „Vanemuise“ saali viidi ja seal 6. veebruaril 1919 a. ennenägemata suure rahvahulga saatel Maarja surnuaial kodumaa mulda sängitati. Ja surnuaia tagast kõlasid kahurmürtsud ning püssiragin — viimane jumalagajätmise auavaldus kangelasena langenud päälikule...

Tema teened ja vahvus on vabariigi Valitsuse poolt kõrgelt hinnatud ja temale annetati I liigi 2. järgu ja II liigi 3. järgu vabadusristid, 200 tuh. marka autasu ja normaoltalu. — Vene väest omas ltn. Kuperjanov 6 lahingordeni vahvuse eest, mõrkadega ja lintidega.

E. M.-s.

Keelnurk.

Uutest allohvitseride auastme nimetustest.

Kaitseväel allohvitseride seadluse eelnõus tarvitusele võetud allohvitseride uusi nimetusi vaadates, peab asuma nende kohta täiesti eitavale seisukohale. Meie allohvitseride instituudi endised nimetused maaväes olid — kui instituut, teenistusala:

(ajateenijad) allohvitserid —
üleajateenijad (allohvitserid).

Aukraadide järele:

kapral,
noorem-allohvitser,
vanem-allohvitser,
veltveebel,
ohv. asetäitja.

Meriväes olid teenistusala, instituudi, nimetused samad, kui maaväes. Aukraadi nimetustes on ohvitseri asetäitja asemel bootsmann ja instruktor, teised vastasid maaväe omadele.

Uue eelnõu järele on instituudi, teenistusala nimetuseks võetud üldiselt

Kapitulant.

„Sõduris“ ilmunud seadluse eelnõu kokkuvõtte järele jääb tumedaks, kas on see nimetus tarvitusele võetud ainult endise „üleajateenija“ asemele, või kogu endise allohvitseri korpuse, instituudi kohta. Uue seadluse järele rahuaegses teenistuses endiste allohvitseride ametkohtadel ei saa ajateenijaid enam olema, vaid üleajateenijad, s. o. kapitulandid. Aga kuidas on lugu sõja ajal ajateenijatega? Kui ajateenija on jao- või rühma-ülema kohal ja vastava aukraadi omanik, kas teda nimetatakse allohvitseriks või kapitulandiks? Kui kapitulandiks, siis peaks tema omama ka kõik kapitulandi õigused: see on — palga suuruse, varustuse jne. suhtes. Selles seadluse eelnõus midagi ei ole öeldud. Kui temal aga sõja ajal neid õigusi mitte ei ole, mis üleajateenijal, s. o. kapitulandil, siis igatahes peaks olema temal teine nimetus — allohvitser.

Aukraadid uue seadluse eelnõu järele on maaväes:

kapral,
noorem seersant,

seersant,
veltveebel,
ohvitseri asetäitja;

Meriväes:

noorem maat,
maat,
veltveebel,
bootsmann,
instruktor.

Aukraadide nimetustest maaväes on osaliselt vastuvõetav ainult kapral. Seda võib võtta siis, kui ei taheta täiesti uutele eestipärasele aukraadi nimetustele üleminna. Seersant, on aga täiesti vastuvõetmatu, kõige rohkem oma ironilise kõla ühtesattuvuse tõttu sõnaga „sant“.

Selle kohta on allohvitseride ridadest väga põhjendatult tähendatud, et see sõna võib saada tulevikus meie allohvitseride autoriteedi suuremaks röövijaks, avatledes naljahambaid meie allohvitseri oma teravmeelsuste märgilauaks tegema! Juba praegu öeldakse: „Seersant läks kodu, seersakk seljas“!

Ei aitaks ka, kui meie sõna eestikeelset ortograafiat parandaks ja kirjutaks: „seersand“, „sersand“ või „sersant“. See jääb ainult paberile, kus ta silmale küll kaunim paistab, kui „seersant“, kuid hääldama saadakse teda ikka kui „seersant“, sest seda nõuavad meie keele hääldamise seadused.

Edasi nimetus Veltveebel.

See nimetus on praegu meil tarvitusel ja kavatakse jätta uue seadlusega ka tulevikus.

Kuid see on värdjas, kelle vastu tuleb kõige suuremat ja vihasemat sõda kuulutada, et ta kiiremini meie sõjaväelise keelest kaoks! See värdjas on teinud teekonna Saksamaalt, kus ta asukoht, Venemaale ja sealt on värdjana tulnud meile ja meie sõjaväe organismiss väga tähtsale kohale pugunud, nagu omal ajal tahtis meile sisse pugeda ka tema kaaslane „unterohvitser“.

Mida rutem, seda parem: veltveebli asemele uus nimetus!

P. U.

Kroonika.

— Punaväelased võtsid lõunapoolses Peipsi järve osas 30. meie kalameest kalapüügi ajal ja viisid oma piirivalve kordoni, kust alles 3 päevase kinnipidamise järele vabastati.

— 1. veebruari varahommikul korraldas Tallinna piirivalve rajoon Raudvere külas suurema läbiotsimise salapiirituse vedajate tabamiseks. Kaupmees Kaarel Tammeri juures leiti 340 liitrit Vene piiritust, mis Läti kaudu salakaubana Eestisse toodud. Loksa rajoonis on paari päeva jooksul mitmelt isikult ära võetud üle 1.000 liitrit piiritust.

— Väljamaa lehtede teatel on käesoleva aasta suvel umbes 28. juunil oodata Daani laevastiku võõruskäiku Eestisse.

— Vabariigi Valitsus kinnitas 2. veebruaril Kaitseleidu põhikirja.

— Välisesituste poolt on möödunud aasta kestel Eestisse sissesõiduks viseeritud 13.294 ja politsei peavalitsuse poolt — 1125 passi.

— Kaitseminister esitas Vab. Valitsusele kindralstaabi ohvitseride kutseliigi komplekteerimise seadluse eelnõu. Selle eelnõu järele moodustatakse nimetatud kutseliik ohvitseridest, kes lõpetanud Eestis kindralstaabi kursuse ehk väljamaal vastava kõrgema sõjaväelise õpeasutuse, ja elukutselistest ohvitseridest, kes kindralstaabi kursuste juures ekstermina äraannud eksamid kursuse õpekava piires. Üleviimine sünniks vabadele ametkohtadele Vabariigi Valitsuse otsusega. Üleviia võib ohvitseri mitte kõrgemas, kui majori auastmes.

— Välisminister K. R. Pusta sõitis 5. veebr. Varssavi, vastuvisiidile Poola välisminister Skrzynski külaskäigu peale. Teel peatas minister Riias ühe päeva ja Varssavis kaks päeva.

— Meie Londoni saadik Dr. O. Kallas jõudis 8. veebr. Tallinna, et välisministri isiklikult üksikute küsimuste üle läbirääkida.

— Kaubandus-tööstusministeerium on välja töötanud ja valitsuse liigetele tutvumiseks saatnud Narva kose veejõu kasutamise seaduse eelnõu.

— Siseministri otsusega võetakse Toomkirik siseministeeriumi valdamisele ning määratakse Ev.-Lutheruse usu piiskopi kirikuks. Siseministri otsus tugeneb juriidilisel ja ajaloolisel aluspõhjal. Daani ajast peale on Toomkirik olnud piiskopi kirikuks.

— Vabariigi Valitsus kinnitas 9. veebr. Kaitseliidu vormi.

— 5. veebruaril jõudis Tallinna Rahvasteliidu sekretariaadi informatsiooni osakonna esitaja hr. K. Zillacus.

— Eesti koolinoorsoo liit korraldas 1. veebruaril Tartus Treffneri gümnaasiumi ruumides kõnekoosoleku, kus minister K. Ast meie noorsoo liikumise tähistest rääkis. Läbirääkimistel võtsid sõna ka pr. M. Kurs-Olesk ja kooliõpetaja Sapotsky, kes tõendada püüdsid, nagu mindaks meil rahvusküsimuses liiale ja et kaitseliidu organiseerimine olevat „shandarmeeria“ loomine. Sarnased väited kutsusid koosolekul õpilaste seas välja pahameele tormi. Nüüd on õpilaste poolt siseministrile protest-märgukiri saadetud, milles toonitatakse, et nimetatud kõnelejad oma avaldustega on valusalt puudutanud noorte rahvuslisi ja isamaalisi tundeid. Protestil on hulk õpilaste — kaitseliitlaste ja kooliõpilaste — kaitseliidu rühma ja jaotlemate allkirju.

— Võru Rahvahariduse Seltsi poislaste gümnaasiumi IV klassist heideti pedagoogika nõukogu otsusel välja 20 õpilast. Väljaheitmise põhjus on õige iseäraline. Võru vabastamise päeval, 2. veebruaril, ei korraldatud koolis mälestusaktust. Samuti olla üks õpetaja õpilastega ebakorrektselt ümberkäinud. Selle järele lahkusid õpilased omavoliliselt koolist.

Haridusministri abi hr. Mikkelsaar sõitis Võrru, et lahendada vahejuhtumist. — Võru kooliõpetajate seminar pühitses linna vabastamise päeva piduliku aktusega, millest ka Võrus viibiv haridusminister Rahamägi osa võttis.

— Vigastatud sõjameeste ühingu järjekorraline kongress peeti ära Tallinnas börsse saalis 7. ja 8. veebruaril. Ilmunud oli 70 saadikut. Avamisel tervitas töö-hoolekandeminister Kaarna invaliidide esitajaid Riigivanema ja Vabariigi Valitsuse nimel ja soovis tööks head kordaminekut. 1. detsembril langenuid mälestati püstitõusmisega. Ühingu tegevuse aruanded võeti vastu ilma vaieldusteta. Saadeti tervitustelegrammid Riigikogule, kindral Laidonerile ja haridusministrile. Vastu võeti järgmised otsused: Invaliidi pensiooni suuruse kindlaksmääramisel võetagu arvesse ka natuuras saadav teenistustasu. Pensiooni täismäär aalamäär tuleb kõrgendada kuni 6.000 margani. Vabadussõja ja ilmasõja invaliidide pensioonid ühtlustatagu. Invaliididele antagu maasaamise puhul krundil olevad hooned tasuta. Avaldati veel soovi, et raudteel ja aurikudel invaliididele 50% sõiduhinna alandust antaks. Metsade peavalitsuse poole otsustati pöörata palvega, et igal aastal invaliididele 1 kubik-süld puid perekonna peale, kuivanud ja murdunud puudest saaks antud. Keskjuhatuse 1925 aasta eelarve kinnitati 11.774.000 marga suuruses. Ühingu keskjuhatusse valiti h-rad: Rebane, Neps, Veiper, Kurrikoff, Ivan, Kruuse, Suurkask, Johannes ja Laurits; revisjoni komisjoni — h-rad: Brackel, Luik, Päss, Pohla ja Evers.

— Inglise aurik „Rowanpark“ sõitis tugeva jõuga vastu Tallinna sadamasilda ja vigastas seda tuntavalt. Tugeva ehitusega laev ise ei saanud mingisuguseid vigastusi.

— Riigikoguliikme A. Nanilsoni protsess tuleb arutusele Viljandi-Pärnu rahukogus. Süüalustena on vahi all viis kommunisti. Peale vahialuste on veel kuus isikut politsei valve all. O. K.

Ametlikud teated.

Vabariigi Valitsuse otsusega 21. jaan. s. a. nimetatakse: Sõjaväe staabi ülem kindralstaabi kindral-major Paul Lill — Sõjaministri abiks, arvates 1. jaanuarist s. a.

Nimetatakse: Kindralstaabi 2. osakonna A jaoskonna ülema abi kapten Kurt Mollin — Kindralstaabi 1. osakonna ülema abiks, arvates 1. jaanuarist s. a. Kindralstaabi käskudetahtja ohvitser kapten Oskar Plaks — Kindralstaabi V. osakonna B. jaoskonna ülemaks, arvates 1. jaanuarist s. a.

Määratakse teenistusse: Reservist leitnant Vladimir Galkin, Lennuväe rügemendi, arvates 21. jaanuarist s. a., leitnandi auastmes, vanusega 11. oktoobrist 1922 a.

Viiakse üle teenistuse huvides: 6. jalgväe rügemendist kapten Johann Jõgevist — Kindralstaabi, arvates 25. jaanuarist s. a. III diviisi staabist kapten Jaan Lugus — 6. jalgväe rügemendi, arvates 25. jaanuarist s. a. Sakala jalgväe rügemendi 3. pataljoni ülem major Konstantin Kanep — Sõjaväe staabi korraldusvalitsusse, arvates 1. veebruarist s. a. 10. jalgväe rügemendist noorem-leitnant Leonid Koort — 2. soomusrongide rügemendi, arvates 15. jaanuarist s. a. 2. soomusrongide rüge-

mendist noorem-leitnant Voldemar Gruno — 10. jalgväe rügemendi, arvates 15. jaanuarist s. a.

Arvatakse reservi: Registreerimisele ilmunud noorem-leitnant Georg Rüdiger, arvates 24. jaanuarist s. a. Registreerimisele ilmunud arst Ernst Mill ja registreerimisele ilmunud arst Ernst Hertel, mõlemad arvates 24. jaanuarist s. a. Registreerimisele ilmunud noorem-leitnant Gustav Rosenfeldt, arvates 29. jaanuarist s. a.

Arvatakse erusse: 7. jalgväe rügemendist noorem-leitnant Nikolai Lööke — Tallinna sv. haigemaja arstlise komisjoni otsusel, arvates 22. jaanuarist s. a. Tallinna II sõjaväe haigemaja arstlise komisjoni otsusel teenistusest vabastatud reservi arst Ernst Brasche, Sõjaväe tervishoiu valitsuse ülema otsusel, arvates 9. jaanuarist s. a. Registreerimisele ilmunud arst Aleksander Bogovski, Sõjaväe tervishoiu valitsuse ülema otsusel, arvates 9. jaanuarist s. a.

Kustutakse ohvitseride nimekirjast: Reservi kapten Jakob Munner, kes Sv. Ringkonna kohtu otsusel 18. detsembrist 1924 a. kõikide iseäraliste õiguste kaotusega üheks aastaks vangiroodu mõistetud, arvates 30. detsembrist 1924 a.

Reservi noorem-leitnant Johann Oldekop, kes 13. märtsil 1924 a. surnud, arvates samast kuupäevast. Reservi leitnant Karl Err, kes surnud 25. juulil 1920 a. arvates samast kuupäevast. Reservi kolonel Artur Vöhrmann, kes surnud 13. novembril 1924 a., arvates samast kuupäevast

Kustutakse ohvitseride nimekirjast, kui mitte Eesti kodanik: Reservi lipnik Vladimir Kudrätsev, arvates 23. jaanuarist s. a.

Kustutakse ohvitseride nimekirjast, kui riigikeelt mitteoskaja ja loetakse reameheks Vabariigi Valitsuse otsusega: Reservi lipnik Hugo Spiegel. Reservi lipnik Hugo Vakker, mõlemad arvates 21. jaanuarist s. a.

Ülendatakse Vabariigi Valitsuse otsusega 21. jaanuarist s. a. Eesti keele eksami sooritamise puhul oma endisse lipniku auastmesse ja arvatakse reservi ohvitserina: Riigikeele mitteoskamise tõttu reamehena reservi arvele võetud endine veneväe lipnik Mihail Skvortsov — arvates 21. jaanuarist s. a.

Loetakse ülikooli farmaatsia osakonna lõpetamise puhul: Reservi apteekri abi Manivald Parsimägi, farmatsöidiks. Reservi apteekri abi Arthur Puksov, farmatsöidiks, mõlemad arvates 20. jaanuarist s. a.

Küsimused ja kostused.

Küsimus № 1. Teenin üleajateenijana ja soovisin Sv. ühendatud õpeasutuste kadettide pataljoni eksternina lõpetada.

Oman nõuetava üldhariduse.

Olen Sv. Ühend. õpeasut. juures õpe-pataljoni lõpetanud.

1) Kas on võimalik iga aasta kadettide klassi õpilastega ühes eksternina eksamitele ilmuda?

2) Kui võimalik, siis millised eri tingimised.

Vastus № 1. Ohvitseri kutse omandada eksternina Sv. ü. õ. kadettide klassi juures võib järgmistel tingimistel:

1) Sõjaväelastel attestatsioon vähemalt hea ning väeosa ülema nõusolek.

2) Täieline keskkooli haridus.

3) Katse tuleb sooritada kõigist ainetest, mis keskkoolis pole läbi võetud, kuid kadettide klassides läbi võetakse.

4) Peale katsete tulevad ära teha ühes kadettidega praktilised tööd väljal ning läbi minna vastav rivi ettevalmistus.

5) Katse tuleb ära anda ühel aastal ühes kadettide lõpukatsetega.

Küsimus № 2. 1) Kas võib üleajateenija piirivalve teenistusse üleviia ja saada peale teenistuse lepingu tähtaja lõppu, ilma et ta reservi arvatud saab?

2) Kas maksetakse piirivalve teenistuses samuti teatud aja väljateenimisel ergutusraha (ühikordne toetusraha 3 kuu palga suurus) kui sõjaväes.
„Allohvitser“.

Vastus № 2. 1) Sõjaministeriumi alt Piirivalvesse üleminna võib, ilma et reservi tarvitseks astuda. Kuid Piirivalve valitsuselt saab vastuvõtmise üle vastav kirjalik nõusolek olema.

2) Ergutusraha maksetakse Piirivalve valitsuses teenijatele sõjaväelastele samadel alustel, kui kaitseväeski. Ergutusraha saamiseks ettenähtud teenistuse aja alguseks loetakse sarnasel korral Piirivalve valitsusse teenistusse ülemineku päev.

Sõjaväe ametnike küsimuse ümber.

Möödunud aasta kevadel oli esimene sv. ametnike üleriikline koosolek. Seal tulid esimest korda arutusele sv. ametnike õiguslist ja teenistuslist seisukorda puudutavad küsimused. Ma ei hakka siin kordama üldkoosoleku käiku ja seal vastuvõetud soove, mis vastava ettevalmistuse puudulikkuse ja küsimustega vähese eeltutvunemise tõttu kujunesid lonkavateks ja lahkuminevateks, vaid tahtsin puudutada selle asja edaspidist saatust.

Koosoleku protokoll esitati h-ra sõjaministrile. Oli kuulda, et asjale ka peagi käik olla antud. Kuid praegusel ajal näikse asi jälle soiku jäänud olevat, vähemalt tagajärgi ei näe asjasthvitatud isikud, s. o. sv. ametnikud seni mitte miskisuguseid.

Üldkoosolekul valiti asja algatajatest mõningad isikud välja, kes nagu mingi ajut. informatsiooni komisjoni pidid moodustama ja asja edaspidisel lahendamisel üleskerkivaid küsimusi ülemal pool selgitama ning vististi ka teisi asjakäigu üle informeerima. Kuid nähtavasti istub nimetatud „komisjon“ ise samuti, kui tema valijadki, teadmatutes, sest vaevalt avanes neile küll võimalus oma esitajat ametnike küsimust lahendavasse komisjoni poetada, kui sarnane komisjon üldse moodustatud saigi.

Praegu räägitakse mingisugusest sv. ametnike ümbernimetamisest, siis juba jälle mingisugusest uuest „sv. ametnike teenistuse seadusest“ jne., kuid asja tegelikku seisukorda ei tea nähtavasti keegi...

Ei mitte mingisugune uus „sv. ametnike teenistuse seadus“ ei lahenda ülesvõetud küsimust, — nimelt sõjaväe ühtlustamise mõttes. Ja milleks oleks veel sarnane seadus tarvilik, kui meil juba 30. jaanuari 1924 a. seadus (R. T. 1924 a. nr. 24) olemas on? Sellest viimasest on vaja järjekindlalt kinni pidada ja sealt välja minna, olugi et nimetatud seadus õige puudulik on ja täiendamist nõuab.

Siin toon lühidalt võrdluseks samasuguse küsimuse lahendamise kirjelduse Vene Ajutise valitsuse ajal Petrogradis kindral Polivanov'i komisjonis.

Nimetatud komisjonist võtsid osa peale igast sõjaväe liigist kokkutulnud ohvitseride esitajate ka sv. ametnike ja sv. arstide esitajad. Tallinna ja merikindluse piirkonna sv. ametnike esitajatenä olid komisjonis h-rad Aleksejev — kindluse korteri-osakonna van. asjaajaja ja Kijaschkin — kindluse ehitusvalitsuse raha-arveosakonna ülem.

Üldkokkuvõte sv. ametnike ümbernimetamise asjus kujunes nõnda, et kõik alalisse sõjaväkke

kuuluvad sv. ametnikud oleksid ümber nimetatud nende kodanlisele aukraadile vastavasse ohvitseri aukraadi ja vastava vanusega.

Sõjakaegsete ametnikkude ümbernimetamise juures pidi arvesse võetama ainult nende sõjaväes välja teenitud aeg sv. ametniku koha peal, nende kodanlisi aukraade mitte arvesse võttes. Sv. arstide ümbernimetamine pidi sündima peaaegu ühistel alustel sv. ametnikkudega.

Oktoobri kuu enamline riigipööre katkestas komisjoni töö, mis juba lõpule oli jõudmas. Ümbernimetamist jõuti täiel määral läbi viia ainult sõjariistade tehnikeride suhtes. Nendest teenivad ka meie sõjaväes mõningad, ning — ohvitseridena. Neid põhimõtteid sv. ametnikkude küsimuse kohta tuleks ka meil käsitada.

Teiseks on täitsa ebanormaalne, et veneaegsetel sv. ametnikkudel nende veneaegne sõjaväeteenistus aukraadide saamise suhtes on välja heidetud. Selle asjaolu peapõhjuseks on nähtavasti Eesti Vabadussõjakaegsete ametnikkude vastuseis, nagu see ametnikkude üldkoosolekul selgus. Millest sarnane vastuseis nende poolt tingitud, on küllalt selge, kuid põhjendatud see küll mitte millegagi ei ole.

Ei olnud ju ka puht-eestiaegsed ohvitserid Vene sõjaväest Eesti sõjaväkke ületulnud ohvitseride veneaegsete aukraadide ega vanuse vastu sugugi oppositsioonis.

Sv. arstide ümbernimetamine sündis ka ilma nooremate kolleegade vastuseisuta.

Iseäralise erandina aga väljendasid endid kaaluv osa sv. ametnikke oma vanemate ametivendade vastu...

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Prantsusmaa.

Revue d'artillerie. 15. jaanuaril 1925. — 1) Palju on tulevikus lennukid? kolonel Rougeul. — 2) Rühmituste laskekoolid, kindral Challeat. — 3) Tule koondamine, major Z. — 4) Sissejuhatus õhukaitsse tule uurimusesse, major Vauthier. — 5) Kaardi järele ettevalmistatud tule täpsus, kapten Courbis. — 6) Mitmesugused andmed. — 7) Bibliograafia. — Ametlik osa.

Inglismaa.

The Army Quarterly. Jaanuar 1925. — 1) Toimetuse poolt. — 2) Teadete osakond armee peastaabis lääne rindel ilmasõja viimases perioodil, kolonel F. S. G. Piggott. — 3) „Mäe teine külg“. Marneti mets ja Contalmaison: 9.—10. juulini 1916. — 4) Inglise sõjajõudude juhtimine ja administratsioon sõjas, kindralstaabi kolonel-leitnant H. D. Wynter. — 5) Saksa strateegiline reserv 1917 aastal, brigaadi kindral J. E. Edmonds. — 6) Frederick, sõduri sõber. F. J. Hudleston. — 7) Smuts v. Lettow Kriitiline periood ida Afrikas. August, september 1916, kolonel G. M. Orr. — 8) Sõja ajaloost uurimisest, kolonel-leitnant E. C. Anstey. — 9) Veel mõned mõtted viimaste Olümpia mängude kohta, brigaadi kindral R. J. Kentish. — 10) Õhujõudude arenemine. — 11) Ootamatus tuleviku kindlustustöödes, kapten J. A. C. Pennycook. — 12) Juhtimise kunst Xenophoni järele, major J. M. Scammel. — 13) Jalgväe meesjõu probleem, kindralstaabi major G. S. Brunskill. — 14) Üks operatsioon, kindralstaabi kolonel-leitnant R. H. Beadon. — 15) Pataljoni organisatsioon rahu ajal. Vastus arvustuse peale, kapten M. Beckwith-Smith. — 16. Teadete osakonna juhtumine. Liikumine üle kanaali — 17) Izzat'i juhtumine. — 18) Väljamaa sõjaasjanduslised raamatud. — 19) Ülevaated ja märkused uuemate sõjaasjandusliste raamatute ja artiklite kohta. A. K.

Järeldused siit on arusaadavad. Oletades, et kui veneaegsete sv. ametnikkude ümbernimetamine 1917 a. oleks jõudnud läbi minna, oleksid praegused sv. ametnikud, s. o. veneaegsed alalisvää ametnikud, teeninud samadel kohtadel, kus nad praegugi sv. ametnikkudena teenivad — adm.-ohvitseridena. Meie pisi-keses sõjaväes ei võigi leiduda igale mehele kohta tema teenistuse vanuse või aukraadi järele.

R. Teatajas 1924 a. nr. 24 avaldatud sv. ametnikkude adm.-ohvitserideks ümbernimetamise seaduses tuleks revideerimise alla võtta §§ 4, 5 ja 6.

Oleks ehk loomulikum kõiki praegu tegevast teenistuses olevaid sv. ametnikke ümber nimetada, vaatamata nende üldhariduse peale, arvestades neile ka Vene sõjaväes väljateenitud aega vanuse suhtes.

Praegused majanduskursused, mille programm tuleks täiendada kõige tarvilikumate õpeainetega puht-sõjaasjanduse alal, peaksivad olema sarnasel korral sunduslikud kõigile administr.-ohvitseridele, ning kursuste määramine võiks sündida selsamal määral ja korras, nagu praegustelegi majanduskursustele. Kes nimetatud kursusi läbi ei tee, see ei saaks siis edaspidist aukõrgendust.

Kuid kursuste läbitegemisest peaks küllalt olema selleks, et oma ametaladel teenivad administratiivjuhid ka edaspidiseid ülendusi saaksid — ametkohale ettenähtud piirides.

Üldine soov oleks, et sel alal tehtud töö vilja hakkaks kandma ja senini kestav ebanormaalne seisukord lõpeks. Sv. am. N.

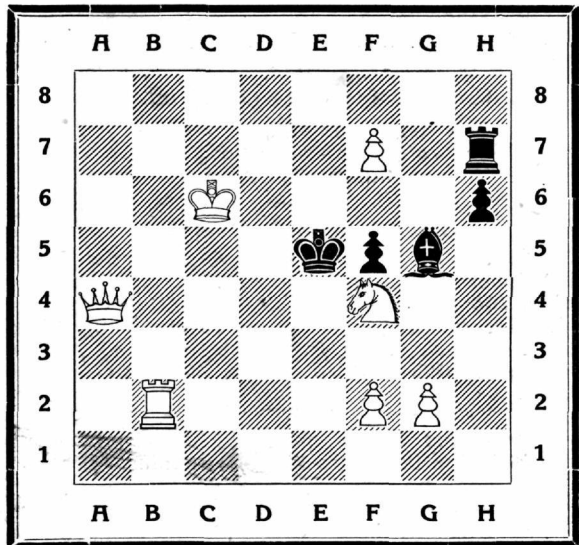
Malenurk.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 10.

Kokkuseadnud V. Semmard.
(1 auhind Ungari probleemturniiril).

Mustad.

Valged.

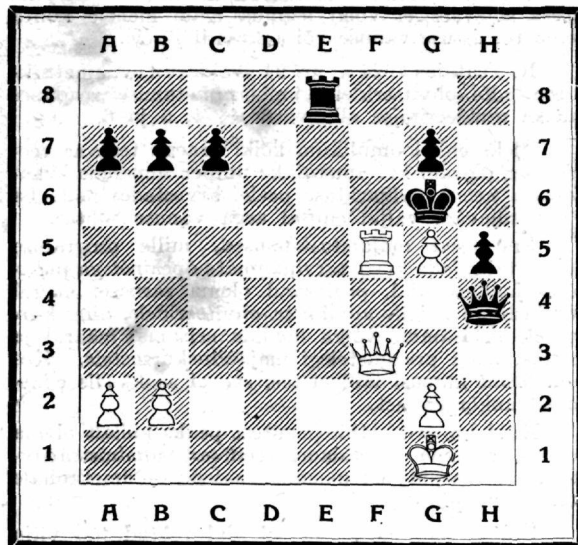
Valged: Kc6, La4, Wb2, Rf4, Ef2, f7 ja g2.
Mustad: Ke5, Wh7, Og5, Ef5 ja h6.
E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lõpumäng № 6.

11. dets. 1924 a. Palermo maleseltsis mängitud partii G. Cancelliere — F. Somma viis järgmisele lõpumängule:

Mustad.

Valged:

Valged: Kg1, Lf3, Wf5, Ea2, b2, g2 ja g5.

Mustad: Kg6, Lh4, We8, Ea7, b7, c7, g7 ja h5.

Järg oli: 1. Wf5—f6†, Kg6—h7 (kui g7:f6, siis 2. Lf3—f6†, 3. g5—g6†), 2. Wf6—h6†, g7:h6 (kui Kh7—g8, siis Lf3—d5†, Kf8, 4. Wh8, Ke7, 5. Le5†), 3. Lf3—f7†, Kh7—h8, 4. Lf7:e8†, Kh8—g7, 5. Le8—e7†, Kg7—g8, 6. Le7—d8† ja mustad andsid alla.

Õiendus.

31. jaan. maleosakonnas peab olema peal-kirjaks „Lõpumängu № 1 lahendus“ (mitte № 2).

M. Grõningi ülesande (№ 6) lahendus.

1. Ob5—e8, d3—d2,
2. Oe8—g6, Ke3—d3,
3. Wf5—f3 annab matt.

Õiged lahendused saatsid:

Kapten P. Feofanov (Kalevi pat.), noor leitn. A. Schiller (Tallinnast), noor leitn. L. Saar (Piirivalve, Võõbsu Peipsi rannas, veltv. R. Unger (Sakala pat, ka nr. 4 ja 5, veltv. A. Mänd (Pärnust), Raoul Pärnpuu (Tall.), Alfons Pachel (Tall.), Martin Villemson (Pärnust), J. Pokat (Narvast), Anton Pugal.

Ülesandes nr. 5 on peale autori lahenduse veel järgmine (ka mitte kerge) lahendus võimalik:

1. Wf5—h5, f6—f5,
2. We1—d1, Ke3:e2
3. Wh5—h1 jne.
2. (We1—d1), Ke3—e4,
3. Wh5—h8 jne.
1. Wf5—h5), Ke3—e4,
2. Kg2—f2, f6—f5,
3. Rg6:f4 jne.

Selle lahenduse saatis kapten P. Feofanov (Kalevi pat.).

Sport, loengud, piduõhtud.

T. G. „Sõdurite Kodu“ tegevus veebruaris kuus 1925 a.:

Laupäeval, 14. veebr. kell 20—1.30. „Sõdurite Kodu“ poolt korraldatav kino etendus, lõpuks tants sõjaväe orkestri saatel

Pühapäeval, 15. veebr. kell 20—24.30. „Sõdurite Kodu“ poolt korraldatav kontsert tantsu õhtu sõjaväe orkestri saatel.

Esmaspäeval, 16. veebr. kell 19—20. Loeng: „Meie igapäevane leib“. — Dr. Grünvald, Sõjakooli lektor.

Teisipäeval, 17. veebr. kell 19—20.30. Võimlemise õhtu.

Kesknädalal, 18. veebr. Ohvitseri õppus.

Neljapäeval, 19. veebr. kell 19—20.30. Võimlemise õhtu.

Reedel, 20. veebr. kell 19—20. Loeng: „Väljavõtted kuulsamate kodu ja väljamaade sõjavägede juhtide elulugudest“. — Kol. Simon, Sõjaministri vanem käskudetahtja staab-ohvitser.

Kell 20—21.30 Kino etendus.

Laupäeval, 21. veebr. kell 20—2. 10-da jalgv. rüg. allohvitseride kogu poolt korraldatav sega eeskavaga pidu õhtu.

Pühapäeval, 22. veebr. kell 20—24.30. „Sõdurite Kodu“ poolt korraldatav kontsert tantsu õhtu, sõjaväe orkestri saatel.

Teisipäeval, 24. veebr. kell 20—2. Eesti Vabariigi aastapäeva pühitsemise pidu õhtu. Näitemäng: „Koidikul“, Draama Stuudio ettekandel.

Kesknädalal, 25. veebr. Ohvitseride õppus.

Neljapäeval, 26. veebr. kell 19—20.30. Võimlemise õhtu.

Reedel, 27. veebr. kell 19—20. Loeng: „Toitmisest“. — Dr. Grünvald, Sõjakooli lektor.

Kell 20—21.30. Kino etendus.

Laupäeval, 28. veebr. kell 20—1.30. „Sõdurite Kodu“ poolt korraldatav kino etendus; lõpuks tants sõjaväe orkestri saatel.

Märkus: Raamatute väljaandmine „Sõdurite Kodu“ raamatukogust on iga teisipäev ja reede kella 17.30—19.30-ni ja iga pühapäev kella 10—12-ni.

Kirjavastused.

F. Sdt. Viljandis. Kaastöö võtame igal ajal vastu. Mis saadetusest avaldada võib, näeb siis, kui käsikirjad käes.

Van. allohvitser A. S. Viljandis. „Jalgvää määrustiku“ I osa trükk on praegu otsas. Üus trükk ilmub 1½ kuu pärast

Vastutav toimetaja: E. Limberg.
„Sõduri“ väljaanne.

Kindralstaabi VI osakonna väljaandel
ilmus trükist:

Eeskiri ratsahobuste ratsastamiseks.

Joonistuste ja piltidega.

==== Hind 65 mrk. ====

Saada „Sõduri“ talitusest, Pagari tän. № 1.